

خرید کتاب های کنکور

با تخفیف ویژه

و

ارسال رایگان

Medabook.com

+

یک جله تماس تلفنی رایگان

با مشاوران رتبه برتر

برای انتخاب بهترین منابع

دبیرستان و کنکور

۰۲۱ ۲۸۴۲۵۲۱۰

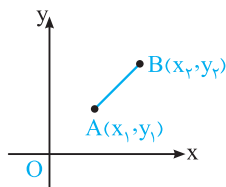
فصل ۲

قسمت دوم

دایره

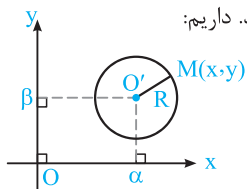
دایره: مکان هندسی نقاطی از صفحه است که از یک نقطه ثابت در آن صفحه به فاصله معلومی قرار دارند. نقطه ثابت مرکز دایره و مقدار معلوم شعاع دایره نامیده می‌شود. دایره C به مرکز O و شعاع R را با نماد C(O, R) نشان می‌دهند.

یادآوری: فاصله دو نقطه A(x_۱, y_۱) و B(x_۲, y_۲) در دستگاه مختصات دکارتی برابر است با:

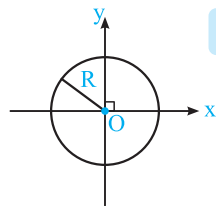
$$AB = \sqrt{(x_2 - x_1)^2 + (y_2 - y_1)^2}$$

معادله استاندارد دایره: دایره به مرکز O'(α, β) و شعاع R مفروض است. فرض کنیم نقطه دلخواهی از آن باشد. داریم:

$$O'M = R \Rightarrow (x - \alpha)^2 + (y - \beta)^2 = R^2$$

معادله استاندارد دایره به مرکز O'(α, β) و شعاع R برابر است با: $(x - \alpha)^2 + (y - \beta)^2 = R^2$

حالت خاص: اگر مرکز دایره بر مبدأ مختصات منطبق باشد، معادله دایره به صورت $x^2 + y^2 = R^2$ است. معادله دایره به مرکز O(۰, ۰) و شعاع R $x^2 + y^2 = R^2$

نکته: معادله استاندارد دایره‌ای که مرکز آن O'(α, β) است و از مبدأ مختصات می‌گذرد به صورت $(x - \alpha)^2 + (y - \beta)^2 = \alpha^2 + \beta^2$ می‌باشد.

تست

معادله دایره به مرکز O'(۲, -۱) و شعاع ۲ کدام است؟

$(x - 2)^2 + (y + 1)^2 = 4$ (۲)

$(x + 2)^2 + (y + 1)^2 = 4$ (۱)

$(x - 2)^2 + (y - 1)^2 = 4$ (۴)

$(x + 2)^2 + (y - 1)^2 = 4$ (۳)

پاسخ: معادله استاندارد دایره به مرکز O'(۲, -۱) و شعاع ۲ به صورت زیر است:

گزینه (۲) درست است $\Rightarrow (x - 2)^2 + (y - (-1))^2 = 2^2 \Rightarrow (x - 2)^2 + (y + 1)^2 = 4$

تست

معادله دایره به مرکز O'(-۱, ۲) و شعاع ۲ کدام است؟

$x^2 + y^2 + 2x - 4y + 1 = 0$ (۲)

$x^2 + y^2 - 2x + 4y + 1 = 0$ (۱)

$x^2 + y^2 - 2x + 4y + 2 = 0$ (۴)

$x^2 + y^2 + 2x - 4y + 2 = 0$ (۳)

پاسخ:

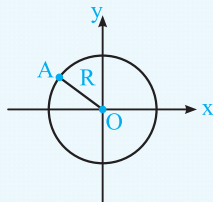
O'(-۱, ۲), R = 2 $\Rightarrow (x - (-1))^2 + (y - 2)^2 = 2^2 \Rightarrow (x + 1)^2 + (y - 2)^2 = 4$
 $\Rightarrow x^2 + 2x + 1 + y^2 - 4y + 4 = 4 \Rightarrow x^2 + y^2 + 2x - 4y + 1 = 0 \Rightarrow$ گزینه (۲) درست است.

تست

دایره‌ای که مرکزش مبدأ مختصات است و از نقطه $(-2, 1)$ می‌گذرد از کدام نقطه دیگر نیز می‌گذرد؟

- (۱) $(1, 2)$ (۲) $(2, 2)$ (۳) $(-1, 1)$ (۴) $(2, -2)$

پاسخ: بنابه فرض، مرکز دایره مبدأ مختصات است و $A(-2, 1)$ نقطه‌ای روی دایره است. پس اندازه شعاع دایره برابر طول پاره‌خط OA است.

$$R = OA = \sqrt{(-2-0)^2 + (1-0)^2} = \sqrt{4+1} = \sqrt{5}$$

پس معادله دایره برابر است با $x^2 + y^2 = (\sqrt{5})^2 = 5$ و نقطه $(1, 2)$ در معادله دایره صدق می‌کند.

پس گزینه (۱) درست است.

۴۱

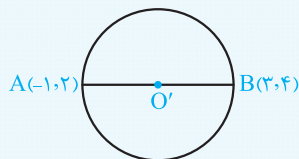
تست

معادله دایره‌ای که نقاط $B(3, 4)$ و $A(-1, 2)$ دو سر قطر AB از آن است، کدام است؟

$$x^2 + y^2 - 2x - 6y + 4 = 0 \quad (2) \quad x^2 + y^2 - 2x - 6y + 5 = 0 \quad (1)$$

$$x^2 + y^2 + 2x + 6y - 4 = 0 \quad (4) \quad x^2 + y^2 + 2x - 6y - 5 = 0 \quad (3)$$

پاسخ: مرکز دایره وسط پاره‌خط AB است و شعاع دایره برابر نصف طول پاره‌خط AB است:

$$O' \left(\frac{x_A + x_B}{2}, \frac{y_A + y_B}{2} \right) = \left(\frac{-1+3}{2}, \frac{2+4}{2} \right) = (1, 3)$$

$$R = \frac{AB}{2} = \frac{1}{2} \sqrt{(3+1)^2 + (4-2)^2} = \frac{1}{2} \sqrt{20} = \sqrt{5}$$

گزینه (۱) درست است. $(x-1)^2 + (y-3)^2 = (\sqrt{5})^2 \Rightarrow x^2 + y^2 - 2x - 6y + 5 = 0$

نکته

جهت یافتن مختصات نقطه تلاقی خط یا منحنی با محورهای مختصات به شرح زیر عمل می‌کنیم:
 (آ) در معادله خط یا منحنی قرار می‌دهیم $x = 0$ و y را به دست می‌آوریم. در این صورت طول نقطه تلاقی خط یا منحنی با محور x ها به دست می‌آید.
 (ب) در معادله خط یا منحنی قرار می‌دهیم $x = 0$ و y را به دست می‌آوریم. در این صورت عرض نقطه تلاقی خط یا منحنی با محور y ها به دست می‌آید.

تست

دایره به مرکز $O'(-2, 1)$ و شعاع ۲، محور x ها را با کدام طول قطع می‌کند؟

- (۱) $2 + \sqrt{3}$ (۲) $2 - \sqrt{3}$ (۳) $-2 - \sqrt{3}$ (۴) $1 - \sqrt{3}$

پاسخ: ابتدا معادله دایره را می‌نویسیم:

حال با قرار دادن $y = 0$ در معادله دایره، مقدار x را به دست می‌آوریم:

$$(x+2)^2 + (0-1)^2 = 4 \Rightarrow (x+2)^2 + 1 = 4 \Rightarrow (x+2)^2 = 3 \Rightarrow x+2 = \pm\sqrt{3} \Rightarrow x = -2 \pm \sqrt{3}$$

بنابراین دایره فوق محور x ها را در دو نقطه به طول‌های $x_1 = -2 - \sqrt{3}$ و $x_2 = -2 + \sqrt{3}$ قطع می‌کند. پس گزینه (۳) درست است.

معادله ضمنی دایره

اگر در معادله دایره عبارت‌های توان ۲ را بسط دهیم، معادله ضمنی دایره به دست می‌آید:

$$(x-\alpha)^2 + (y-\beta)^2 = R^2 \Rightarrow x^2 + y^2 - 2\alpha x - 2\beta y + \alpha^2 + \beta^2 - R^2 = 0$$

تبدیل معادله ضمنی دایره به معادله استاندارد

در معادله ضمنی فوق اگر فرض کنیم $a = -2\alpha$ ، $b = -2\beta$ و $c = \alpha^2 + \beta^2 - R^2$ نتیجه می‌شود:

$$x^2 + y^2 + ax + by + c = 0, \quad O' \left(-\frac{a}{2}, -\frac{b}{2} \right), \quad R = \sqrt{\frac{a^2}{4} + \frac{b^2}{4} - c}$$

(آ) اگر $a^2 + b^2 > 4c$ باشد، آن‌گاه معادله ضمنی فوق دایره به مرکز $O'(-\frac{a}{2}, -\frac{b}{2})$ و شعاع $R = \sqrt{\frac{a^2}{4} + \frac{b^2}{4} - c}$ می‌باشد.

(ب) اگر $a^2 + b^2 = 4c$ باشد، آن‌گاه معادله ضمنی فوق نقطه $O'(-\frac{a}{2}, -\frac{b}{2})$ می‌باشد.

(پ) اگر $a^2 + b^2 < 4c$ باشد، آن‌گاه مجموعه نقاط صادق در معادله فوق تهی است.

نکته معادله ضمنی دایره‌ای که از مبدأ مختصات می‌گذرد به صورت $x^2 + y^2 + ax + by = 0$ می‌باشد.

شعاع دایره به معادله $x^2 + y^2 - 6x + 4y - 3 = 0$ برابر R و مرکز آن نقطه به مختصات $O'(\alpha, \beta)$ است. حاصل $\alpha + \beta + R$ کدام است؟

- ۴ (۱) -۵ (۲) -۴ (۳) ۵ (۴)

پاسخ:

$$x^2 + y^2 - 6x + 4y - 3 = 0 \Rightarrow a = -6, b = 4, c = -3 \Rightarrow O'(-\frac{a}{2}, -\frac{b}{2}) = (\frac{6}{2}, -\frac{4}{2}) = (3, -2)$$

$$R = \sqrt{\frac{a^2}{4} + \frac{b^2}{4} - c} = \sqrt{3^2 + (-2)^2 - (-3)} = \sqrt{9 + 4 + 3} = \sqrt{16} = 4$$

گزینه (۴) درست است. $\alpha + \beta + R = 3 - 2 + 4 = 5$

اگر $x^2 + y^2 - 3x + 5y + m = 0$ معادله یک دایره باشد، بیشترین مقدار صحیح m کدام است؟

- ۹ (۱) ۸ (۲) ۷ (۳) ۶ (۴)

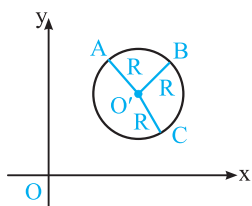
پاسخ:

$$x^2 + y^2 - 3x + 5y + m = 0 \Rightarrow a = -3, b = 5, c = m$$

شرط این که معادله فوق، دایره باشد این است که:

$$a^2 + b^2 > 4c \Rightarrow 9 + 25 > 4m \Rightarrow 4m < 34 \Rightarrow m < 8.5 \xrightarrow{\text{بیشترین مقدار صحیح}} 8 \Rightarrow \text{گزینه (۲) درست است.}$$

تعیین دایره‌ای که از سه نقطه معلوم می‌گذرد

برای مشخص کردن دایره‌ای که از نقاط A, B, C می‌گذرد روش‌های مختلفی وجود دارد. بهترین روش این است که مختصات مرکز دایره را به صورت $O'(\alpha, \beta)$ فرض کنیم و با توجه به $O'A = O'B = O'C = R$ دو معادله بر حسب α و β تشکیل دهیم و این مقادیر را به دست آوریم.

شعاع دایره‌ای که از سه نقطه $A(4,6), B(-2,-2), C(5,-1)$ می‌گذرد، کدام است؟

- ۶ (۱) ۳ (۲) ۴ (۳) ۵ (۴)

پاسخ: فرض کنیم $O'(\alpha, \beta)$ مرکز دایره باشد، داریم:

$$O'A = O'B \Rightarrow (\alpha - 4)^2 + (\beta - 6)^2 = (\alpha + 2)^2 + (\beta + 2)^2 \Rightarrow 3\alpha + 4\beta = 11$$

$$O'A = O'C \Rightarrow (\alpha - 4)^2 + (\beta - 6)^2 = (\alpha - 5)^2 + (\beta + 1)^2 \Rightarrow 7\beta - \alpha = 13$$

معادله دوم را ۳ برابر می‌کنیم و آن را با معادله اول جمع می‌کنیم. داریم:

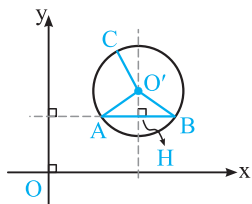
$$21\beta + 4\beta = 39 + 11 \Rightarrow 25\beta = 50 \Rightarrow \beta = 2, \alpha = 14 - 13 = 1 \Rightarrow O'(1, 2)$$

و نهایتاً شعاع دایره برابر است با:

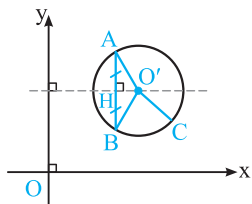
$$O'(1, 2), A(4, 6) \Rightarrow R = O'A = \sqrt{(4-1)^2 + (6-2)^2} = \sqrt{9+16} = \sqrt{25} = 5 \Rightarrow \text{گزینه (۴) درست است.}$$

نکته اگر دو نقطه از سه نقطه داده شده، هم‌عرض یا هم‌طول باشند، در این صورت مرکز دایره روی عمودمنصف پاره‌خط واصل این دو نقطه قرار دارد و محاسبات ساده‌تر می‌شود.

(آ) دو نقطه A و B هم‌عرض باشند، عمودمنصف وتر AB موازی محور y ها است و مرکز دایره روی آن قرار دارد.

(ب) دو نقطه A و B هم‌طول باشند، عمودمنصف وتر AB موازی محور x ها است و مرکز دایره روی آن قرار دارد.

تست

شعاع دایره‌ای که از سه نقطه $A(-1, 0)$ ، $B(3, 0)$ و $C(0, 3)$ می‌گذرد، کدام است؟

۳ (۴) $\sqrt{5}$ (۳) ۲ (۲) $\sqrt{3}$ (۱)

پاسخ: دو نقطه $A(-1, 0)$ و $B(3, 0)$ هم‌عرض هستند، مرکز دایره روی عمودمنصف پاره‌خط AB قرار دارد.

چون دو نقطه هم‌عرض هستند، عمودمنصف AB موازی محور y ها است و از نقطه $M(\frac{3-1}{2}, \frac{0+0}{2}) = (1, 0)$ وسط AB می‌گذرد پس معادله آن برابر $x = 1$ است، در نتیجه مختصات مرکز دایره $O'(1, \beta)$ است و داریم:

$$O'A = O'C \Rightarrow (1+1)^2 + (\beta-0)^2 = (1-0)^2 + (\beta-3)^2 \Rightarrow 4 + \beta^2 = 1 + \beta^2 - 6\beta + 9 \Rightarrow \beta = 1$$

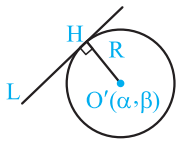
گزینه (۳) درست است. $O'(1, \beta) = (1, 1)$ ، $A(-1, 0) \Rightarrow R = O'A = \sqrt{(1+1)^2 + (1-0)^2} = \sqrt{4+1} = \sqrt{5} \Rightarrow$

۴۳

تعیین شعاع دایره‌ای که مرکز آن معلوم است و بر خط معلوم L مماس است.

اگر معادله خط L به صورت $ax + by + c = 0$ باشد، فاصله $O'(\alpha, \beta)$ از خط L ، شعاع دایره را مشخص می‌کند.

$$R = O'H = \frac{|a\alpha + b\beta + c|}{\sqrt{a^2 + b^2}}$$

تست

معادله دایره‌ای که مرکز آن $O'(1, -1)$ و بر خط به معادله $3x - 4y + 3 = 0$ مماس می‌باشد، کدام است؟

$x^2 + y^2 + 2x - 2y + 1 = 0$ (۲) $x^2 + y^2 - 2x + 2y - 1 = 0$ (۱)

$x^2 + y^2 - 2x + 2y - 3 = 0$ (۴) $x^2 + y^2 - 2x + 2y - 2 = 0$ (۳)

پاسخ: فاصله مرکز دایره $O'(1, -1)$ از خط مماس $3x - 4y + 3 = 0$ ، شعاع دایره می‌باشد:

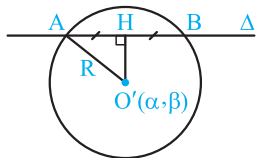
$$R = O'H = \frac{|3 \times 1 - 4(-1) + 3|}{\sqrt{3^2 + 4^2}} = \frac{10}{5} = 2$$

معادله دایره $(x-1)^2 + (y+1)^2 = 2^2 = 4$

گزینه (۳) درست است. $\Rightarrow x^2 + y^2 - 2x + 2y - 2 = 0 \Rightarrow$

تعیین شعاع دایره‌ای که مرکز آن معلوم است و از خط Δ وترى به طول مشخص جدا می‌کند

ابتدا فاصله $O'(\alpha, \beta)$ را از خط $\Delta: ax + by + c = 0$ محاسبه می‌کنیم، یعنی $O'H = \frac{|a\alpha + b\beta + c|}{\sqrt{a^2 + b^2}}$ سپس از رابطه زیر، R را محاسبه می‌کنیم:

$$O'A^2 = O'H^2 + (\frac{AB}{2})^2$$

تست

معادله دایره‌ای که مرکز آن $O'(0, 1)$ بوده و روی خط به معادله $x + y = 2$ وترى به طول $2\sqrt{2}$ جدا کند، کدام است؟

$2x^2 + 2y^2 - 4y - 1 = 0$ (۲) $2x^2 + 2y^2 - 4y - 3 = 0$ (۱)

$2x^2 + 2y^2 - 4y - 7 = 0$ (۴) $2x^2 + 2y^2 - 4y - 5 = 0$ (۳)

پاسخ: عمودی که از مرکز دایره بر وتر AB رسم می‌شود آن را نصف می‌کند،

پس $AH = BH = \frac{AB}{2} = \sqrt{2}$. فاصله $O'(0, 1)$ از خط $x + y = 2$ برابر است با:

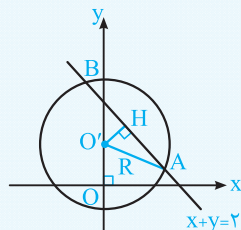
$$O'H = \frac{|0 + 1 - 2|}{\sqrt{1^2 + 1^2}} = \frac{1}{\sqrt{2}} = \frac{\sqrt{2}}{2}$$

حال شعاع دایره را به کمک قضیه فیثاغورس در مثلث قائم‌الزاویه $AO'H$ محاسبه می‌کنیم:

$$O'A^2 = O'H^2 + AH^2 = (\frac{\sqrt{2}}{2})^2 + (\sqrt{2})^2 = \frac{1}{2} + 2 = \frac{5}{2} \Rightarrow R = O'A = \sqrt{\frac{5}{2}} = \frac{\sqrt{10}}{2}$$

$O'(0, 1)$ ، $R = \frac{\sqrt{10}}{2} \Rightarrow (x-0)^2 + (y-1)^2 = (\frac{\sqrt{10}}{2})^2 \Rightarrow x^2 + y^2 - 2y + 1 = \frac{5}{2}$

گزینه (۱) درست است. $\Rightarrow 2x^2 + 2y^2 - 4y - 3 = 0 \Rightarrow$

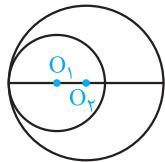
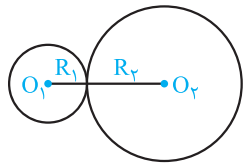

تعیین شعاع دایره‌ای که مرکز آن معلوم است و بر دایره معلوم دیگر مماس است.

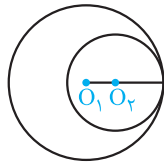
فرض کنیم O_1 مرکز دایره‌ای به شعاع R_1 باشد که بر دایره $C(O_2, R_2)$ مماس است. دو حالت داریم:

(آ) دو دایره مماس خارج باشند، در این صورت جهت محاسبه R_2 از تساوی $O_1O_2 = R_1 + R_2$ استفاده می‌کنیم؛ زیرا مختصات نقاط O_1 و O_2 معلوم است پس طول O_1O_2 و همچنین R_1 معلوم است لذا $R_2 = O_1O_2 - R_1$ می‌شود.

(ب) دو دایره مماس داخل باشند، در این صورت جهت محاسبه R_2 از تساوی $O_1O_2 = |R_1 - R_2|$ استفاده می‌کنیم.

$O_1O_2 = R_2 - R_1$

$O_1O_2 = R_1 - R_2$

تست دایره به مرکز $O_1(-1, 1)$ بر دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x + 2y = 0$ مماس خارج است. این دایره از کدام نقطه می‌گذرد؟

- (۱) $(2, 2)$ (۲) $(0, -2)$ (۳) $(-2, 0)$ (۴) $(2, 0)$

پاسخ: ابتدا مختصات مرکز و شعاع دایره داده شده را تعیین می‌کنیم:

$x^2 + y^2 - 2x + 2y = 0 \Rightarrow O_1(-\frac{-2}{2}, -\frac{2}{2}) = (1, -1), R_1 = \sqrt{1^2 + 1^2} = \sqrt{2}$

$O_1(1, -1), O_2(0, 0) \Rightarrow O_1O_2 = \sqrt{(1-0)^2 + (-1-0)^2} = \sqrt{4} = 2$

برای این‌که دو دایره مماس خارج باشند، باید داشته باشیم:

$O_1O_2 = R_1 + R_2 \Rightarrow 2\sqrt{2} = \sqrt{2} + R_2 \Rightarrow R_2 = \sqrt{2}$

پس معادله دایره مطلوب برابر است با:

$(x+1)^2 + (y-1)^2 = (\sqrt{2})^2 = 2 \Rightarrow$ نقطه $(-2, 0)$ روی این دایره قرار دارد. \Rightarrow گزینه (۳) درست است.

تست شعاع بزرگ‌ترین دایره‌ای به مرکز $O_1(0, 1)$ که بر دایره $x^2 + y^2 - 4x - 6y = 3$ مماس داخل می‌باشد، کدام است؟

- (۱) $2 + 2\sqrt{2}$ (۲) $4 + 2\sqrt{2}$ (۳) $4 + 4\sqrt{2}$ (۴) $2 + 4\sqrt{2}$

پاسخ: ابتدا مختصات مرکز و شعاع دایره داده شده را تعیین می‌کنیم:

$x^2 + y^2 - 4x - 6y - 3 = 0 \Rightarrow O_1(-\frac{-4}{2}, -\frac{-6}{2}) = (2, 3), R_1 = \sqrt{2^2 + 3^2} - (-3) = \sqrt{13} = 4$

$O_1(2, 3), O_2(0, 1) \Rightarrow O_1O_2 = \sqrt{(2-0)^2 + (3-1)^2} = \sqrt{8} = 2\sqrt{2}$

برای این‌که دو دایره مماس داخل باشند باید داشته باشیم:

$O_1O_2 = |R_1 - R_2| \Rightarrow 2\sqrt{2} = |4 - R_2| \Rightarrow 4 - R_2 = \pm 2\sqrt{2}$

$\Rightarrow 4 - R_2 = 2\sqrt{2}$ یا $4 - R_2 = -2\sqrt{2} \Rightarrow R_2 = 4 - 2\sqrt{2}$ یا $R_2 = 4 + 2\sqrt{2}$

پس مسأله دو جواب دارد و شعاع دایره بزرگ‌تر $4 + 2\sqrt{2}$ است. پس گزینه (۲) درست است.

وضعیت دو دایره نسبت به هم در صفحه

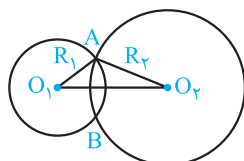
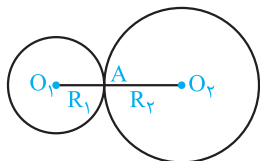
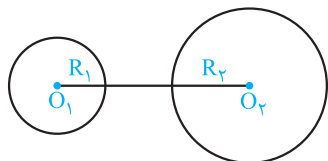
(آ) دو دایره متقاطع‌اند، اگر و تنها اگر $O_1O_2 > R_1 + R_2$

(ب) دو دایره مماس خارج‌اند اگر و تنها اگر $O_1O_2 = R_1 + R_2$

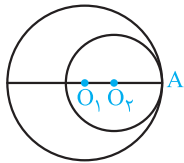
نکته مختصات نقطه تماس دو دایره از دستور زیر به دست می‌آید:

$A = \frac{R_1O_2 + R_2O_1}{R_1 + R_2}$

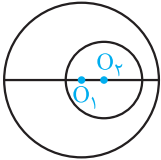
(پ) دو دایره متقاطع‌اند اگر و تنها اگر $|R_1 - R_2| < O_1O_2 < R_1 + R_2$

ت) دو دایره مماس داخلی اند اگر و تنها اگر $O_1O_2 = |R_1 - R_2|$

ث) دو دایره متداخل اند، اگر و تنها اگر $O_1O_2 < |R_1 - R_2|$

۴۵

تست

دو دایره به معادله های $x^2 + y^2 - 4x - 6y = 3$ و $x^2 + y^2 - 10x - 14y + 73 = 0$ چگونه اند؟

- (۱) متقاطع اند. (۲) مماس داخلی اند. (۳) مماس خارج اند. (۴) متخارج اند.

پاسخ:

$$x^2 + y^2 - 4x - 6y - 3 = 0 \Rightarrow O_1(-\frac{-4}{2}, -\frac{-6}{2}) = (2, 3), R_1 = \sqrt{4+9+3} = \sqrt{16} = 4$$

$$x^2 + y^2 - 10x - 14y + 73 = 0 \Rightarrow O_2(-\frac{-10}{2}, -\frac{-14}{2}) = (5, 7), R_2 = \sqrt{25+49-73} = \sqrt{74-73} = 1$$

$$O_1(2, 3), O_2(5, 7) \Rightarrow O_1O_2 = \sqrt{(5-2)^2 + (7-3)^2} = \sqrt{9+16} = \sqrt{25} = 5$$

گزینه (۳) درست است. \Rightarrow دو دایره مماس خارج هستند. $O_1O_2 = 5, R_1 + R_2 = 4 + 1 = 5 \Rightarrow O_1O_2 = R_1 + R_2$

تست

به ازای کدام مقدار a دو دایره $x^2 + y^2 = 1$ و $x^2 + y^2 - 2x + a = 0$ مماس داخل هستند؟

- (۱) صفر (۲) ۱ (۳) -۲ (۴) -۳

پاسخ:

$$x^2 + y^2 = 1 \Rightarrow O(0,0), R = 1$$

$$x^2 + y^2 - 2x + a = 0 \Rightarrow O'(1,0), R' = \sqrt{1-a} \quad (a \neq 1)$$

شرط این که دو دایره مماس داخل باشند را می نویسیم:

$$OO' = |R - R'| \Rightarrow \sqrt{(1-0)^2 + (0-0)^2} = |1 - \sqrt{1-a}| \Rightarrow 1 = |1 - \sqrt{1-a}| \Rightarrow 1 - \sqrt{1-a} = \pm 1$$

$$\Rightarrow 1 = 1 - \sqrt{1-a} \Rightarrow a = 1 \text{ قابل قبول نیست.}$$

$$-1 = 1 - \sqrt{1-a} \Rightarrow \sqrt{1-a} = 2 \Rightarrow 1-a = 4 \Rightarrow a = 1-4 = -3 \Rightarrow \text{گزینه (۴) درست است.}$$

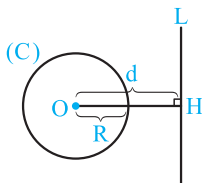
وضعیت خط نسبت به دایره

خط L و دایره $C(O, R)$ را در نظر می گیریم.

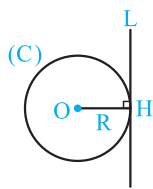
روش اول: از معادله خط L ، y را بر حسب x به دست می آوریم و آن را در معادله دایره قرار می دهیم. یک معادله درجه دوم بر حسب x به دست می آید. اگر این معادله دو ریشه متمایز داشته باشد خط و دایره در دو نقطه متقاطع اند، اگر این معادله ریشه مضاعف داشته باشد خط و دایره بر هم مماس اند و نهایتاً اگر معادله ریشه نداشته باشد، خط و دایره نقطه اشتراکی ندارند.

روش دوم: فاصله مرکز دایره تا خط L را d می نامیم. داریم:

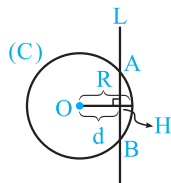
(آ) اگر $d > R$ آن گاه خط با دایره اشتراک ندارد.

(ب) اگر $d = R$ ، خط بر دایره مماس است.

(پ) اگر $d < R$ ، خط، دایره را در دو نقطه قطع می‌کند.

تست وضعیت خط $x + y = 4$ و دایره $x^2 + y^2 - 2x - 3 = 0$ کدام است؟

- (۱) خط مماس بر دایره است.
- (۲) خط و دایره در دو نقطه متقاطع‌اند.
- (۳) خط و دایره نقطه اشتراکی ندارند.
- (۴) خط از مرکز دایره می‌گذرد.

پاسخ: روش اول:

$$x + y = 4 \Rightarrow y = 4 - x$$

$$x^2 + y^2 - 2x - 3 = 0 \Rightarrow x^2 + (4 - x)^2 - 2x - 3 = 0 \Rightarrow 2x^2 - 8x + 16 - 2x - 3 = 0$$

$$\Rightarrow 2x^2 - 10x + 13 = 0, \quad \Delta' = 5^2 - 2 \times 13 = 25 - 26 < 0 \Rightarrow \text{معادله ریشه ندارد.}$$

بنابراین خط و دایره نقطه اشتراکی ندارند. پس گزینه (۳) درست است.

روش دوم: ابتدا مختصات مرکز و شعاع دایره را تعیین می‌کنیم:

$$x^2 + y^2 - 2x - 3 = 0 \Rightarrow O'(1, 0), \quad R = \sqrt{1^2 + 0^2 + 3} = \sqrt{4} = 2$$

حال فاصله مرکز دایره تا خط $x + y = 4$ را به دست می‌آوریم و آن را با $R = 2$ مقایسه می‌کنیم:

$$d = O'H = \frac{|1 + 0 - 4|}{\sqrt{1^2 + 1^2}} = \frac{3}{\sqrt{2}} = \frac{3\sqrt{2}}{2}, \quad R = 2 \Rightarrow d > R \Rightarrow \text{خط و دایره نقطه اشتراکی ندارند.}$$

تست به ازای کدام مقدار k ، خط $3x + 4y + k = 0$ بر دایره $x^2 + y^2 - 4x - 2y - 4 = 0$ مماس است؟

- (۱) ۵
- (۲) ۳
- (۳) -۵
- (۴) -۳

$$x^2 + y^2 - 4x - 2y - 4 = 0 \Rightarrow O'(-\frac{4}{2}, -\frac{2}{2}) = (2, 1), \quad R = \sqrt{2^2 + 1^2 + 4} = \sqrt{9} = 3$$

پاسخ:

$$O'H = \frac{|3 \times 2 + 4 \times 1 + k|}{\sqrt{3^2 + 4^2}} = \frac{|k + 10|}{5}$$

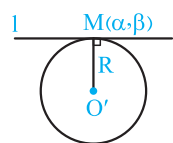
برای اینکه دایره و خط مماس شوند باید داشته باشیم:

$$O'H = R \Rightarrow \frac{|k + 10|}{5} = 3 \Rightarrow |k + 10| = 15 \Rightarrow k + 10 = \pm 15$$

$$\Rightarrow k = 15 - 10 = 5 \quad \text{یا} \quad k = -15 - 10 = -25$$

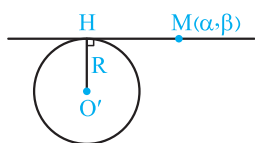
هر دو جواب قابل قبول است و جواب $k = 5$ در گزینه (۱) آمده است.

معادلات مماس و قائم از یک نقطه بر دایره مشروط

(آ) اگر $M(\alpha, \beta)$ روی دایره باشد، ضریب زاویه (شیب) خط l از رابطه $m_1 = -\frac{1}{m_{O'M}}$

به دست می‌آید و معادله مماس برابر $y - \beta = m_1(x - \alpha)$ است.

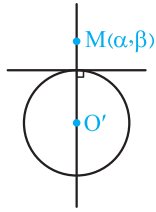

(ب) اگر $M(\alpha, \beta)$ خارج دایره باشد، معادله همه خطوط گذرنده از نقطه M را می‌نویسیم $y - \beta = m(x - \alpha)$ سپس از معادله $OH = R$ ، مقادیر m را به دست می‌آوریم.

نکته معمولاً دو مقدار برای m (شیب خط) به دست می‌آید، اگر یک مقدار برای m حاصل شود، یکی از خطوط مماس $x = \alpha$ می‌باشد.

(پ) از هر نقطه معلوم در صفحه دایره مفروض، همواره می‌توان یک قائم بر نمودار دایره رسم کرد. معادله خط گذرنده از نقطه معلوم و مرکز دایره، معادله خط قائم را مشخص می‌کند.

نکته از مرکز دایره بی‌شمار خط قائم می‌توان بر دایره رسم کرد.

۴۷

آموزش

مصل دوم (آشنایی با مقاطع مخروطی)

تست از نقطه $A(2, 3)$ روی دایره $x^2 + y^2 - 2x - 2y - 3 = 0$ مماسی بر آن رسم کرده‌ایم. عرض از مبدأ این خط کدام است؟

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

پاسخ: خط مماس بر دایره را در نقطه $A(2, 3)$ می‌نامیم. داریم:

$$x^2 + y^2 - 2x - 2y - 3 = 0 \Rightarrow O'(-\frac{-2}{2}, -\frac{-2}{2}) = (1, 1), \quad R = \sqrt{1^2 + 1^2 + 3} = \sqrt{5}$$

$$O'A \Rightarrow m_{O'A} = \frac{3-1}{2-1} = \frac{2}{1} = 2, \quad m_1 = -\frac{1}{m_{O'A}} = -\frac{1}{2} \text{ (شیب خط مماس)}$$

$$\text{بر دایره } A \text{ در نقطه مماس در نقطه } A \Rightarrow y - 3 = -\frac{1}{2}(x - 2) \Rightarrow y = -\frac{x}{2} + 4$$

پس عرض از مبدأ خط مماس برابر ۴ است. لذا گزینه (۴) درست است.

تست از نقطه $M(3, 2)$ مماسی بر دایره $x^2 + y^2 - 2x + 4y - 11 = 0$ رسم شده است. شیب خط مماس کدام است؟

۱ (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴)

پاسخ: نقطه M خارج دایره قرار دارد. معادله خطوط گذرنده از نقطه $M(3, 2)$ به صورت $y - 2 = m(x - 3)$ (البته به جز خط $x = 3$) است.

$$x^2 + y^2 - 2x + 4y - 11 = 0 \Rightarrow O'(-\frac{-2}{2}, -\frac{4}{2}) = (1, -2), \quad R = \sqrt{1^2 + 4^2 + 11} = \sqrt{16} = 4$$

داریم:

حال فاصله مرکز دایره تا خط $y - mx + 3m - 2 = 0$ را برابر شعاع دایره قرار می‌دهیم:

$$\frac{|-2 - m + 3m - 2|}{\sqrt{1 + m^2}} = 4 \Rightarrow 2\sqrt{1 + m^2} = |m - 2| \Rightarrow 4 + 4m^2 = m^2 - 4m + 4$$

$$\Rightarrow 3m^2 + 4m = 0 \Rightarrow m(3m + 4) = 0 \Rightarrow m = 0 \text{ یا } m = -\frac{4}{3}$$

هر دو جواب قابل قبول است و $m = -\frac{4}{3}$ در گزینه (۴) آمده است.

تست معادله خط قائم بر دایره $x^2 + y^2 + 8x - 10y + 32 = 0$ که بر خط $x + y = 0$ عمود باشد کدام است؟

۱ (۱) $y = -x + 9$ ۲ (۲) $y = x + 9$ ۳ (۳) $y = -x + 1$ ۴ (۴) $y = x + 1$

پاسخ: ابتدا مرکز دایره داده شده را تعیین می‌کنیم:

$$x^2 + y^2 + 8x - 10y + 32 = 0 \Rightarrow O'(-\frac{8}{2}, -\frac{-10}{2}) = (-4, 5)$$

خطی که از مرکز دایره می‌گذرد، قائم بر دایره است و چون این خط بر خط $x + y = 0$ عمود است، پس شیب خط قائم برابر است با $m = -\frac{1}{-1} = 1$ و

معادله آن برابر است با:

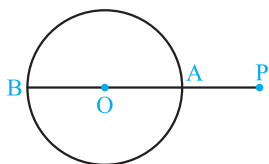
$$O'(-4, 5), m = 1 \xrightarrow[\text{بر خط } x+y=0]{\text{معادله قائم بر دایره و عمود}} y - 5 = 1 \times (x + 4) \Rightarrow y = x + 9 \Rightarrow \text{گزینه (۲) درست است.}$$

دورترین و نزدیکترین نقاط دایره از یک نقطه معلوم

نقطه معلوم P و دایره $C(O, R)$ مفروضند. نقطه P را به مرکز دایره یعنی O وصل می‌کنیم. امتداد OP دایره را در دو نقطه A و B قطع می‌کند که یکی از آن‌ها نزدیکترین و دیگری دورترین نقطه دایره از نقطه P می‌باشند.

$BP = OP + R$ (دورترین)

$AP = |OP - R|$ (نزدیکترین)

تست

بیشترین فاصله نقطه $M(2, 3)$ از دایره $x^2 + y^2 + 2x + 2y - 2 = 0$ کدام است؟

- ۸ (۴) ۷ (۳) ۶ (۲) ۵ (۱)

پاسخ:

$$x^2 + y^2 + 2x + 2y - 2 = 0 \Rightarrow O'(-\frac{1}{2}, -\frac{1}{2}), R = \sqrt{1+1+2} = 2$$

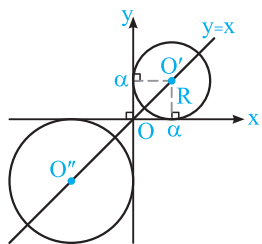
$$O'(-1, -1), M(2, 3) \Rightarrow O'M = \sqrt{(2+1)^2 + (3+1)^2} = \sqrt{9+16} = \sqrt{25} = 5$$

گزینه (۳) درست است. $O'M + R = 5 + 2 = 7 \Rightarrow$ بیشترین فاصله M از نقاط دایره

معادله دایره‌ای که بر محورهای مختصات مماس است

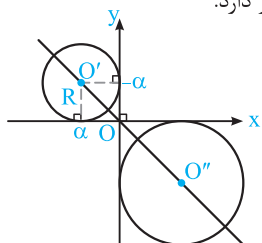
(آ) دایره‌ای که بر محور x ها و y ها در ناحیه اول یا در ناحیه سوم مماس است، مرکزش روی نیمساز ربع اول و سوم قرار دارد.

$$O'(\alpha, \alpha), R = |\alpha| \Rightarrow (x - \alpha)^2 + (y - \alpha)^2 = \alpha^2$$

(ب) دایره‌ای که بر محور x ها و y ها در ناحیه دوم یا در ناحیه چهارم مماس است، مرکزش روی نیمساز ربع دوم و چهارم قرار دارد.

$$O'(\alpha, -\alpha), R = |\alpha| \Rightarrow (x - \alpha)^2 + (y + \alpha)^2 = \alpha^2$$

تست

معادله دایره‌ای که مرکزش روی خط $x + y = 2$ بوده و بر محورهای مختصات مماس است، کدام است؟

$$x^2 + y^2 - 2x - 2y - 1 = 0 \quad (1)$$

$$x^2 + y^2 + 2x + 2y + 1 = 0 \quad (3)$$

پاسخ: مرکز دایره‌هایی که بر محور مختصات مماس هستند روی خط $y = x$ (معادله نیمساز ربع اول و سوم) یا خط $y = -x$ (معادله نیمساز ربع دوم و چهارم) قرار دارد. چون خط $x + y = 2$ با خط $y = -x$ موازی است پس مرکز این دایره نقطه تلاقی دو خط $x + y = 2$ و $y = x$ است:

$$\begin{cases} x + y = 2 \\ y = x \end{cases} \Rightarrow 2x = 2 \Rightarrow x = 1, y = 1 \Rightarrow O'(1, 1)$$

گزینه (۴) درست است. $O'(1, 1), R = 1 \Rightarrow (x - 1)^2 + (y - 1)^2 = 1^2 \Rightarrow x^2 + y^2 - 2x - 2y + 1 = 0$

تست

دو دایره از نقطه $(1, 8)$ گذشته و بر محورهای مختصات مماس‌اند. شعاع این دایره‌ها کدام است؟

- ۱۲، ۵ (۴) ۱۲، ۴ (۳) ۱۳، ۴ (۲) ۱۳، ۵ (۱)

پاسخ: نقطه تلاقی دو دایره یعنی $A(1, 8)$ در ناحیه اول قرار دارد، پس دایره‌ها در ربع اول بر محورهای مختصات مماس‌اند، بنابراین معادله دایره‌ها به صورت $(x - \alpha)^2 + (y - \alpha)^2 = \alpha^2$ است. مختصات نقطه A را در معادله قرار می‌دهیم و α را به دست می‌آوریم:

$$(1 - \alpha)^2 + (8 - \alpha)^2 = \alpha^2 \Rightarrow 1 - 2\alpha + \alpha^2 + 64 - 16\alpha + \alpha^2 = \alpha^2 \Rightarrow \alpha^2 - 18\alpha + 65 = 0$$

$$\Rightarrow (\alpha - 5)(\alpha - 13) = 0 \Rightarrow \alpha = 5 \text{ یا } \alpha = 13$$

پس شعاع دایره‌ها $R_1 = \alpha = 5$ و $R_2 = \alpha = 13$ است. لذا گزینه (۱) درست است.

نکته اگر دو دایره بر محورهای مختصات مماس باشند و از نقطه $A(m, n)$ بگذرند آن‌گاه شعاع دایره‌ها برابر است با:

$$R = |m| + |n| \pm \sqrt{2|mn|}$$

مثلاً در تست فوق با استفاده از این دستور شعاع دایره‌ها به شرح زیر به دست می‌آیند:

$$R = |1| + |8| \pm \sqrt{2|1 \times 8|} = 1 + 8 \pm \sqrt{16} = 9 \pm 4 \Rightarrow R = 5 \text{ یا } R = 13$$

وضعیت یک نقطه و دایره

اگر معادله دایره به صورت $F(x, y) = x^2 + y^2 + ax + by + c = (x - \alpha)^2 + (y - \beta)^2 - R^2 = 0$ باشد (ضرایب x^2 و y^2 مثبت باشند) و $M(x_1, y_1)$ نقطه‌ای از صفحه باشد، آن‌گاه داریم:

آ) $M \Leftrightarrow F(x_1, y_1) < 0$ درون دایره است.

ب) $M \Leftrightarrow F(x_1, y_1) > 0$ خارج دایره است.

پ) $M \Leftrightarrow F(x_1, y_1) = 0$ روی دایره است.

نقطه $(2, 1)$ خارج دایره $x^2 + y^2 + 3x + 5y + k = 0$ است، حدود عدد k کدام است؟

$k > 16$ (۱) $k < -16$ (۲) $-16 < k < \frac{17}{4}$ (۳) $-16 < k < 34$ (۴)

پاسخ: ابتدا شرط دایره بودن معادله داده شده را بررسی می‌کنیم:

$$x^2 + y^2 + 3x + 5y + k = 0 \Rightarrow R^2 = \left(\frac{3}{2}\right)^2 + \left(\frac{5}{2}\right)^2 - k = \frac{17}{4} - k > 0 \Rightarrow k < \frac{17}{4} \quad (1)$$

$M(2, 1) \Rightarrow F(M) > 0 \Rightarrow F(2, 1) > 0$ بیرون دایره است.

$$\Rightarrow 2^2 + 1^2 + 3 \times 2 + 5 \times 1 + k > 0 \Rightarrow 16 + k > 0 \Rightarrow k > -16 \quad (2)$$

گزینه (۳) درست است. $(1) \cap (2) \Rightarrow -16 < k < \frac{17}{4}$

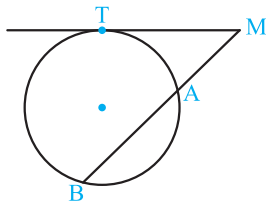
محاسبه طول قلمبه مماس رسم شده از یک نقطه معلوم بر دایره

اگر از نقطه $M(x_1, y_1)$ مماس MT و قاطع MAB را نسبت به دایره

$$F(x, y) = x^2 + y^2 + ax + by + c = 0 \text{ یا } F(x, y) = (x - \alpha)^2 + (y - \beta)^2 - R^2 = 0$$

رسم کنیم، همواره داریم:

$$MT^2 = MA \times MB = F(x_1, y_1) \Rightarrow MT = \sqrt{F(x_1, y_1)}$$

طول قطعه مماسی که از نقطه $M(4, 1)$ بر دایره $x^2 + y^2 - 2x + 4y + 3 = 0$ رسم شده، برابر کدام است؟

3 (۱) 4 (۲) 5 (۳) $2\sqrt{3}$ (۴)

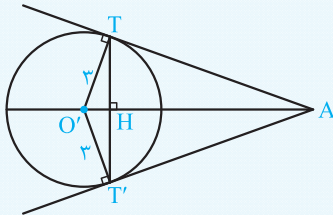
پاسخ:

گزینه (۲) درست است. $MT^2 = F(4, 1) = 4^2 + 1^2 - 2 \times 4 + 4 \times 1 + 3 = 16 + 1 - 8 + 4 + 3 = 9 + 7 = 16 \Rightarrow MT = 4$

از نقطه $A(2, 3)$ دو مماس بر دایره $x^2 + y^2 = 9$ رسم کرده‌ایم. اندازه پاره خط واصل بین دو نقطه تماس کدام است؟

$5/2$ (۱) $4/8$ (۲) $4/2$ (۳) $3/6$ (۴)

پاسخ: مرکز دایره $O'(-2, 0)$ و شعاع آن $R = 3$ است. ابتدا طول مماس AT و طول پاره خط $O'A$ را به دست می‌آوریم:

$$AT^2 = F(2, 3) = (2+2)^2 + 3^2 - 9 = 16 \Rightarrow AT = 4$$

$$O'A^2 = (2+2)^2 + (3-0)^2 = 16 + 9 = 25 \Rightarrow O'A = 5$$

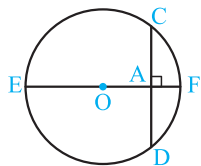
حال مساحت مثلث ATO' را می‌نویسیم:

$$S(ATO') = \frac{1}{2} TH \times O'A = \frac{1}{2} \times O'T \times AT \Rightarrow TH \times 5 = 3 \times 4 \Rightarrow TH = \frac{12}{5} = 2.4$$

گزینه (۲) درست است. $TT' = 2TH = 2 \times 2.4 = 4.8$

محاسبه طول کوتاهترین وتر گذرنده از نقطه معلوم A داخل یک دایره

کوتاهترین وتر گذرنده بر نقطه A داخل یک دایره، وتری است عمود بر قطری از دایره که از نقطه A می‌گذرد. اگر معادله دایره به صورت $F(x, y) = x^2 + y^2 + ax + by + c = 0$ و $A(x_1, y_1)$ باشد آن‌گاه طول وتر CD برابر است با:

$$CD = 2\sqrt{|F(x_1, y_1)|}$$

اندازه کوتاهترین وتری که از نقطه $A(-1, -2)$ واقع در داخل دایره به معادله $x^2 + y^2 + 2x + 4y - 11 = 0$ رسم می‌شود، کدام است؟

۸ (۴)

۶ (۳)

۴ (۲)

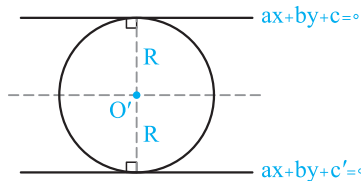
۳ (۱)

پاسخ: اگر طول این وتر را CD بنامیم داریم:

$$CD = 2\sqrt{|F(x_1, y_1)|} = 2\sqrt{|1 + 4 - 2 - 8 - 11|} = 2\sqrt{|-16|} = 2\sqrt{16} = 2 \times 4 = 8 \Rightarrow \text{گزینه (۴) درست است.}$$

وضعیت دایره مماس بر دو خط

اگر دایره‌ای بر دو خط موازی مماس باشد، مرکز آن روی خطی است که به موازات آن دو خط قرار دارد و از هر دو به یک فاصله است و شعاع دایره برابر نصف فاصله دو خط موازی است.

$$\text{معادله خط گذرنده از مرکز دایره: } ax + by + \frac{c+c'}{2} = 0$$

$$\text{شعاع دایره: } R = \frac{|c-c'|}{2\sqrt{a^2+b^2}}$$

معادله دایره‌ای که مرکز آن روی خط $y = 2x - 3$ قرار دارد و بر دو خط به معادله $y = -x + 6$ و $y = -x$ مماس می‌باشد، کدام است؟

$$2x^2 + 2y^2 - 8x - 4y + 1 = 0 \quad (2)$$

$$x^2 + y^2 - 8x - 4y + 2 = 0 \quad (1)$$

$$2x^2 + 2y^2 + 8x - 4y + 1 = 0 \quad (4)$$

$$x^2 + y^2 - 8x + 4y - 2 = 0 \quad (3)$$

پاسخ: دو خط داده شده که بر دایره مماس‌اند، موازی‌اند، پس مرکز دایره روی خط موازی و متساوی‌الفاصله از آن‌ها قرار دارد:

$$y = -x, \quad y = -x + 6 \Rightarrow y = -x + \frac{6+0}{2} \Rightarrow y = -x + 3$$

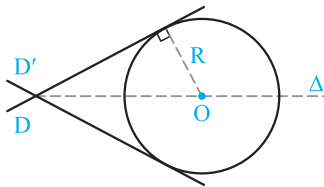
از طرفی مرکز دایره روی خط $y = 2x - 3$ واقع است. پس نقطه تلاقی این دو خط، مرکز دایره است.

$$\begin{cases} y = -x + 3 \\ y = 2x - 3 \end{cases} \Rightarrow 2x - 3 = -x + 3 \Rightarrow 3x = 6 \Rightarrow x = 2, y = 1 \Rightarrow O'(2, 1)$$

شعاع دایره نصف فاصله دو خط داده شده است: $R = \frac{|6-0|}{2\sqrt{1^2+1^2}} = \frac{3}{\sqrt{2}}$ و نهایتاً معادله دایره برابر است با:

$$(x-2)^2 + (y-1)^2 = \frac{9}{2} \Rightarrow 2x^2 + 2y^2 - 8x - 4y + 1 = 0 \Rightarrow \text{گزینه (۲) درست است.}$$

اگر دایره‌ای بر دو خط متقاطع مماس باشد، مرکز آن روی نیمساز زاویه بین آن دو خط قرار دارد و برای تعیین شعاع دایره پس از تعیین مختصات مرکز دایره، فاصله آن را تا یکی از دو خط متقاطع حساب می‌کنیم.

$$\begin{cases} D: ax + by + c = 0 \\ D': a'x + b'y + c' = 0 \end{cases}$$

$$\text{معادله‌های نیمسازهای زوایای بین دو خط} \rightarrow \frac{ax + by + c}{\sqrt{a^2 + b^2}} = \pm \frac{a'x + b'y + c'}{\sqrt{a'^2 + b'^2}}$$

تست

دایره‌ای بر دو خط $3x - 4y + 5 = 0$ و $4x - 3y + 1 = 0$ مماس است و مرکز آن روی نیمساز ربع اول و سوم واقع است. شعاع این دایره کدام است؟

- ۱/۵ (۳) ۰/۸ (۲) ۰/۶ (۱) ۱ (۴)

پاسخ: دو خط داده شده متقاطع هستند، چون دایره بر هر دوی آن‌ها مماس است پس مرکزش روی نیمسازهای زاویه‌های بین دو خط قرار دارد:

$$\frac{4x - 3y + 1}{\sqrt{4^2 + 3^2}} = \pm \frac{3x - 4y + 5}{\sqrt{3^2 + 4^2}} \Rightarrow 4x - 3y + 1 = 3x - 4y + 5 \quad , \quad 4x - 3y + 1 = -3x + 4y - 5$$

$$\Rightarrow x + y - 4 = 0 \quad , \quad 7x - 7y + 6 = 0$$

از طرفی مرکز دایره روی خط $y = x$ قرار دارد و این خط فقط خط $x + y - 4 = 0$ را قطع می‌کند.

$$\begin{cases} x + y - 4 = 0 \\ y = x \end{cases} \Rightarrow x = y = 2 \Rightarrow O'(2, 2)$$

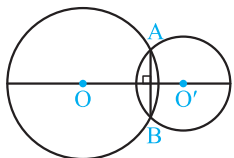
و نهایتاً شعاع دایره برابر فاصله مرکز دایره از یکی از دو خط داده شده است.

$$R = \frac{|3 \times 2 - 4 \times 2 + 5|}{\sqrt{3^2 + 4^2}} = \frac{3}{5} = 0.6 \Rightarrow \text{گزینه (۱) درست است.}$$

وتر مشترک دو دایره

پاره‌خطی که نقاط تلاقی دو دایره را به هم وصل می‌کند، وتر مشترک دو دایره نام دارد. برای تعیین معادله خط شامل این وتر مشترک، کافی است جملات درجه دوم را از معادلات دو دایره حذف کنیم.

نکته خط‌المرکزین دو دایره متقاطع، همواره عمودمنصف وتر مشترک دو دایره است.

تست

معادله وتر مشترک دو دایره $x^2 + y^2 - 1 = 0$ و $x^2 + y^2 - 2x - 4y + 1 = 0$ کدام است؟

- $x + 2y + 1 = 0$ (۴) $-x + 2y = 0$ (۳) $x + 2y - 1 = 0$ (۲) $x - 2y - 1 = 0$ (۱)

پاسخ: جهت یافتن معادله وتر مشترک دو دایره فوق کافی است، معادلات دو دایره را از یکدیگر کم کنیم:

$$(x^2 + y^2 - 1) - (x^2 + y^2 - 2x - 4y + 1) = 0 \Rightarrow 2x + 4y - 2 = 0 \Rightarrow x + 2y - 1 = 0 \Rightarrow \text{گزینه (۲) درست است.}$$

تست

از نقطه $A(3, 2)$ دو مماس بر دایره $x^2 + y^2 - 2x + 2y - 2 = 0$ رسم کرده‌ایم. معادله خطی که نقاط تماس را به هم وصل می‌کند، کدام است؟

- $2x + 2y = 2$ (۴) $2x + 3y = 2$ (۳) $3x + 2y = 3$ (۲) $2x + 3y = 3$ (۱)

پاسخ: ابتدا طول مماسی که از A بر دایره رسم می‌شود را محاسبه می‌کنیم:

$$AT = \sqrt{F(3, 2)} = \sqrt{9 + 4 - 6 + 4 - 2} = \sqrt{9} = 3$$

حال معادله دایره‌ای به مرکز A و شعاع $AT = 3$ را می‌نویسیم:

$$(x - 3)^2 + (y - 2)^2 = 9$$

برای رسیدن به معادله خطی که نقاط T و T' را به هم وصل می‌کند، کافی است معادله وتر مشترک دو دایره را به دست آوریم: به همین جهت معادلات دو دایره را از هم کم می‌کنیم:

$$(x^2 + y^2 - 2x + 2y - 2) - (x - 3)^2 - (y - 2)^2 + 9 = 0 \Rightarrow -2x + 2y - 2 + 6x - 9 + 4y - 4 + 9 = 0$$

$$\Rightarrow 4x + 6y - 6 = 0 \Rightarrow 2x + 3y = 3 \Rightarrow \text{گزینه (۱) درست است.}$$

☆ ۱۷۸. دو نقطه A و B داخل زاویه xOy مفروضند. می‌خواهیم نقطه‌ای بیابیم که از دو ضلع زاویه به یک فاصله و از دو نقطه A و B هم به یک فاصله باشد. تعداد جواب کدام است؟

- (۱) ۱ (۲) یک یا بی‌شمار (۳) صفر (۴) صفر یا یک یا بی‌شمار

☆ ۱۷۹. روی امتداد یک ضلع مثلث، چند نقطه یافت می‌شود که از خط‌های شامل دو ضلع دیگر به یک فاصله باشد؟

- (۱) صفر (۲) حداکثر یکی (۳) ۲ (۴) دقیقاً یکی

☆ ۱۸۰. زاویه ثابت xOy مفروض است. اگر A و B دو نقطه متغیر به ترتیب روی نیم‌خط‌های Ox و Oy باشند، مکان هندسی مرکز دایره‌هایی که بر دو نیم‌خط Ox و Oy و پاره‌خط AB مماس‌اند، کدام است؟

- (۱) خطی موازی با Ox (۲) خطی موازی AB (۳) خطی موازی Oy (۴) یک نیم‌خط

☆ ۱۸۱. دو خط متقاطع I و I' مفروض‌اند. حداکثر چند نقطه روی خط D می‌توان یافت که از دو خط I و I' به یک فاصله باشند؟

- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) صفر (۴) بی‌شمار

☆ ۱۸۲. دو خط غیرموازی d و d' و نقطه A روی d مفروضند. می‌خواهیم دایره‌ای رسم کنیم که در نقطه A بر خط d و هم‌چنین بر خط d' مماس باشد، تعداد جواب‌ها کدام است؟

- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) صفر (۴) بی‌شمار

☆ ۱۸۳. در مثلث ABC ($AB < AC$) ضلع BC را از هر دو طرف به اندازه‌های $BD = BA$ و $CE = CA$ امتداد می‌دهیم مرکز دایره محیطی مثلث ADE (نقطه هم‌رسم عمودمنصف‌ها)، بر روی کدام جزء مثلث ABC است؟

(سراسری ریاضی فارغ از کشور- ۹۴)

- (۱) عمودمنصف BC (۲) میانه نظیر ضلع BC (۳) ارتفاع وارد بر BC (۴) نیمساز داخلی زاویه A

قسمت دوم: دایره

دایره و مشخصات آن

☆ ۱۸۴. مختصات مرکز دایره $x^2 + y^2 - 6x + 3y - 1 = 0$ کدام است؟

- (۱) (۱، ۱) (۲) $(1, -\frac{1}{3})$ (۳) (۲، ۱) (۴) $(\frac{1}{2}, \frac{1}{4})$

☆ ۱۸۵. اگر $O'(1, 2)$ مرکز دایره $x^2 + y^2 - ax + 2by = 0$ باشد، $a + b$ کدام است؟

- (۱) ۲ (۲) -۲ (۳) ۴ (۴) صفر

☆ ۱۸۶. فاصله نقطه $M(1, 4)$ از مرکز دایره $x^2 + y^2 - 2x + 2y = 0$ چقدر است؟

- (۱) $\sqrt{5}$ (۲) ۲ (۳) ۵ (۴) $\sqrt{2}$

☆ ۱۸۷. به ازای کدام مقادیر m معادله $x^2 + y^2 - 2x + m = 0$ ، معادله یک دایره است؟

- (۱) $m < 1$ (۲) $m > 0$ (۳) $m = 0$ (۴) $m > 2$

☆ ۱۸۸. طول قطر دایره $4(x-1)^2 + (2y+1)^2 = 1$ چقدر است؟

- (۱) ۱ (۲) $\frac{1}{2}$ (۳) ۲ (۴) ۴

☆ ۱۸۹. محیط دایره $16x^2 + 16y^2 = 1$ کدام است؟

- (۱) π (۲) $\frac{\pi}{2}$ (۳) 16π (۴) $\frac{\pi}{16}$

☆ ۱۹۰. اگر نمایش هندسی رابطه $x^2 + ay^2 + 2x + y = -1$ دایره باشد، مساحت این دایره کدام است؟

- (۱) $\frac{\pi}{4}$ (۲) 2π (۳) π (۴) $\frac{\pi}{16}$

☆ ۱۹۱. شعاع دایره $ax^2 + y^2 + 2x + 4y = k$ برابر ۲ است. مقدار k کدام است؟

- (۱) صفر (۲) ۱ (۳) -۱ (۴) ۲

☆ ۱۹۲. اگر $x^2 + (3n-2)y^2 - (m-n-2)xy + (m+1)x + (n+3)y - 8 = 0$ معادله یک دایره باشد، شعاع آن کدام است؟

- (۱) ۵ (۲) ۴ (۳) ۳ (۴) ۲

☆ ۱۹۳. دایره $a(x^2 + y^2 - 2x) + b(x^2 + y^2 - 2y) = 0$ می‌گذرد. شعاع دایره کدام است؟

- (۱) $\sqrt{10}$ (۲) $\frac{\sqrt{10}}{2}$ (۳) $\frac{\sqrt{10}}{3}$ (۴) $\frac{\sqrt{10}}{4}$

☆ ۱۹۴. اگر $(m-1)x^2 + (2m-3)y^2 = k^2 + 1$ معادله یک دایره باشد، کدام گزینه درست است؟

- (۱) $m = 2$ و k هر چه باشد. (۲) $m = 2$ و k فقط یک باشد.
(۳) m و k مثبت باشند. (۴) m و k هر عدد حقیقی باشند.

☆ ۱۹۵. به ازای چند مقدار m ، نمودار معادله $x^2 + y^2 = m(m^2 - 1)x^2 + 2m - 1$ نمایش یک دایره است؟

- (۱) صفر (۲) ۱ (۳) ۲ (۴) ۳

☆ ۱۹۶. به ازای چند مقدار k ، نمودار معادله $kx^2 + \frac{y^2}{k} = 2x + k^2 - 3$ یک دایره است؟

- (۱) دو مقدار (۲) بی‌شمار (۳) یک مقدار (۴) صفر

☆ ۱۹۷. نقطه $(a, 2a)$ مرکز دایره‌گذرنده بر دو نقطه $(2, 1)$ و $(-1, 4)$ است. شعاع این دایره کدام است؟

- (۱) ۳ (۲) ۴ (۳) $2\sqrt{2}$ (۴) $3\sqrt{2}$

☆ ۱۹۸. شعاع دایره‌ای که از دو نقطه $(1, 2)$ و $(3, 0)$ گذشته و مرکز آن روی خط به معادله $y = 2x - 1$ باشد، کدام است؟

- (۱) $2\sqrt{2}$ (۲) $\sqrt{5}$ (۳) $\sqrt{10}$ (۴) $\sqrt{13}$

☆ ۱۹۹. معادله قطری از دایره $x^2 + y^2 - 2x = 0$ که عمود بر خط $y = x$ باشد کدام است؟

- (۱) $y + x = 2$ (۲) $y + 2x = 2$ (۳) $2y + x = 1$ (۴) $y + x = 1$

☆ ۲۰۰. معادله قطری از دایره $x^2 + y^2 - 6x + 4y = 0$ که موازی محور y هاست، کدام است؟

- (۱) $x = -3$ (۲) $x = -2$ (۳) $x = 2$ (۴) $x = 3$

☆ ۲۰۱. دایره $8x^2 + 16x + 8y^2 = 4$ محورهای مختصات را در چند نقطه قطع می‌کند؟

- (۱) صفر (۲) ۲ (۳) ۴ (۴) ۳

☆ ۲۰۲. سطح دایره $x^2 + 2x + y^2 - 2y = -\frac{1}{4}$ در کدام ربع‌های محورهای مختصات قرار دارد؟

- (۱) فقط دوم (۲) فقط دوم و سوم (۳) اول، دوم و سوم (۴) چهار ربع

☆ ۲۰۳. دسته خطوط به معادلات $(m+2)y + (m+1)x + 1 = 0$ قطرهای یک دایره‌اند. اگر این دایره از نقطه $A(5, 2)$ بگذرد، شعاع آن چقدر است؟

- (۱) ۴ (۲) ۵ (۳) $2\sqrt{3}$ (۴) $3\sqrt{2}$

☆ ۲۰۴. معادله دایره‌ای که مرکز آن نقطه $(-1, -2)$ و $(1, 1)$ یک نقطه از آن باشد، کدام است؟

- (۱) $x^2 + y^2 - 4x - 2y - 8 = 0$ (۲) $x^2 + y^2 + 4x + 2y - 8 = 0$
(۳) $x^2 + 4x + 2y - 4 = 0$ (۴) $x^2 + y^2 + 4x + 2y + 4 = 0$

☆ ۲۰۵. اگر دایره $x^2 + y^2 - 6x + 2y - 15 = 0$ محور x ها را در نقاط A و B قطع کند، آن‌گاه طول پاره‌خط AB کدام است؟

- (۱) $2\sqrt{6}$ (۲) $4\sqrt{6}$ (۳) $3\sqrt{2}$ (۴) $4\sqrt{3}$

☆ ۲۰۶. دایره‌ای مرکزش روی محور x ها قرار دارد و محور y ها را در نقطه‌ای به عرض ۳ و محور x ها را در نقطه‌ای به طول ۱- قطع می‌کند، معادله دایره کدام است؟

- (۱) $(x-4)^2 + y^2 = 16$ (۲) $(x-4)^2 + y^2 = 25$ (۳) $(x-3)^2 + y^2 = 18$ (۴) $(x-3)^2 + y^2 = 16$

☆ ۲۰۷. دایره‌ای، محور x ها را در دو نقطه به طول‌های ۱ و ۳ قطع کرده و مرکز آن، بر روی نیمساز ربع اول است. شعاع این دایره کدام است؟

- (۱) $\sqrt{3}$ (۲) ۲ (۳) $\sqrt{5}$ (۴) ۳

☆ ۲۰۸. دایره‌ای از دو نقطه $(0, 1)$ و $(3, 0)$ گذشته و معادله یک قطر آن به صورت $x - y = 2$ است. شعاع این دایره کدام است؟

- (۱) $\sqrt{2}$ (۲) ۲ (۳) $\sqrt{5}$ (۴) ۳

دایره‌ای که از سه نقطه معلوم می‌گذرد

۲۰۹☆ شعاع دایره‌ای که از سه نقطه $P(1,1)$ ، $Q(4,0)$ و $R(5,1)$ می‌گذرد، کدام است؟

- (۱) $\sqrt{5}$ (۲) $\sqrt{3}$ (۳) $\sqrt{2}$ (۴) $\sqrt{6}$

۲۱۰☆ معادله دایره‌ای که از نقاط تلاقی خط $4x + 3y = 24$ با محورهای مختصات و مبدأ مختصات می‌گذرد، کدام است؟

(۱) $(x-4)^2 + (y-3)^2 = 25$ (۲) $(x-3)^2 + (y-4)^2 = 25$

(۳) $(x-2)^2 + (y-3)^2 = 13$ (۴) $(x-3)^2 + (y-2)^2 = 13$

۲۱۱☆ مختصات مرکز دایره‌ای که از سه نقطه $(-2,0)$ ، $(4,0)$ و $(0,3)$ می‌گذرد، کدام است؟

- (۱) $(1, \frac{1}{6})$ (۲) $(\frac{1}{6}, 1)$ (۳) $(2, 3)$ (۴) $(1, 2)$

۲۱۲☆ خط‌های $y = x + 1$ و $y = -x + 5$ محور x ها را به ترتیب در نقاط B و C قطع می‌کنند و نقطه تلاقی آن‌ها را A می‌نامیم، شعاع دایره‌ای که

از سه نقطه A ، B و C می‌گذرد، کدام است؟

- (۱) 5 (۲) $\frac{4}{5}$ (۳) 3 (۴) $\frac{3}{5}$

۲۱۳☆ شعاع دایره گذرا از سه نقطه $(0,0)$ ، $(2,1)$ و $(1,-2)$ برابر کدام است؟

- (۱) $\frac{\sqrt{10}}{2}$ (۲) $\sqrt{3}$ (۳) $\sqrt{5}$ (۴) $\frac{\sqrt{13}}{2}$

۲۱۴☆ از نقطه $A(-3,0)$ دو مماس AB و AC بر دایره $x^2 + y^2 - 2x + 4y + 1 = 0$ رسم شده است. معادله دایره محیطی مثلث ABC کدام است؟

(۱) $x^2 + y^2 + 2x + 2y - 3 = 0$ (۲) $x^2 + y^2 - 2x - 3y + 3 = 0$

(۳) $x^2 + y^2 + 2x - 2y - 3 = 0$ (۴) $x^2 + y^2 - 2x + 3y - 3 = 0$

خط قاطع بر دایره

۲۱۵☆ طول وتری که دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x = \frac{19}{5}$ از خط به معادله $y = 2x$ جدا می‌کند، کدام است؟

- (۱) 2 (۲) 3 (۳) 4 (۴) 5

۲۱۶☆ خط $my + x - 1 = 0$ دایره $x^2 - 2x + y^2 - 3 = 0$ را در دو نقطه قطع می‌کند، فاصله این دو نقطه چقدر است؟

- (۱) 2 (۲) 4 (۳) 1 (۴) $\sqrt{3}$

۲۱۷☆ خط $14x + 12y = 14$ دایره $5x + 12y = 8$ را در دو نقطه A و B قطع می‌کند. فاصله A و B از هم چقدر است؟

- (۱) 4 (۲) 8 (۳) 10 (۴) 12

۲۱۸☆ معادله دایره‌ای به مرکز $O'(0,1)$ که از خط $y = 3$ و وتری به طول 2 جدا کند، کدام است؟

(۱) $x^2 + y^2 + 2y = 4$ (۲) $x^2 + y^2 - 2y = 4$ (۳) $x^2 + y^2 - 3y = 3$ (۴) $x^2 + y^2 + 2y = 3$

۲۱۹☆ مرکز دایره‌ای به شعاع 3 که دو خط $x + y - 1 = 0$ و $x + 2y + 1 = 0$ را قطع می‌کند و از هر یک وتری به طول 4 جدا می‌کند کدام است؟

- (۱) $(6, -6)$ (۲) $(-5, 5)$ (۳) $(1, 1)$ (۴) $(4, 4)$

۲۲۰☆ مساحت دایره‌ای که از دو خط $x - y = 1$ و $x - y = 5$ و وترهای به طول 14 جدا می‌کند، کدام است؟

- (۱) 48π (۲) 49π (۳) 51π (۴) 52π

۲۲۱☆ خط $y = x + 1$ دایره $x^2 + y^2 - x - 5 = 0$ را در دو نقطه A و B قطع می‌کند. طول نقطه وسط پاره خط AB کدام است؟

- (۱) $\frac{1}{2}$ (۲) $\frac{1}{4}$ (۳) $-\frac{1}{4}$ (۴) $-\frac{1}{2}$

۲۲۲☆ شعاع دایره‌ای که از نقاط $A(2,1)$ و $B(-2,3)$ می‌گذرد و فاصله مرکز آن از خط شامل پاره خط AB ، برابر $\sqrt{2}$ است، کدام است؟

- (۱) $\sqrt{10}$ (۲) $\sqrt{7}$ (۳) $\sqrt{8}$ (۴) 3

۲۲۳☆ به ازای کدام مقادیر a ، خط $3x + 4y + a = 0$ دایره $x^2 + y^2 - 2x + 4y - 4 = 0$ را در دو نقطه متمایز قطع می‌کند؟

- (۱) $-10 < a < 20$ (۲) $a > 20$ (۳) $a < 5$ (۴) $-5 < a < 10$

۲۲۴☆ خط $y = mx$ دایره $x^2 + y^2 - 4x + 2y + 1 = 0$ را در نقاط A و B قطع می‌کند و $AB = \sqrt{6}$ است. مقدار m کدام است؟

- (۱) 3 (۲) $-\frac{1}{3}$ (۳) -3 (۴) 1

طول مماس رسم شده بر دایره و معادله خط مماس و قائم بر دایره

۲۲۵. طول قطعه مماسی که از نقطه $A(1, 2)$ بر دایره $x^2 + y^2 = 1$ رسم می شود، چقدر است؟

$2\sqrt{2}$ (۱) $\sqrt{2}$ (۲) ۳ (۳) $\sqrt{3}$ (۴)

۲۲۶☆. اندازه مماسی که از نقطه $(3, -1)$ بر دایره $x^2 + y^2 + 7x + 6y = 0$ رسم می شود، کدام است؟

4 (۱) 5 (۲) 6 (۳) 7 (۴)

۲۲۷☆. از نقطه $(3, 0)$ دو مماس بر دایره $x^2 + y^2 = 3$ رسم می کنیم تا بر دایره در نقاط A و B مماس شوند، مختصات A و B کدام است؟

$(1, \pm\sqrt{2})$ (۱) $(\sqrt{2}, \pm 1)$ (۲) $(\pm\sqrt{2}, 1)$ (۳) $(\pm 1, \sqrt{2})$ (۴)

۲۲۸. خط L گذرنده از نقطه $M(2, 1)$ دایره به معادله $2x^2 + 2y^2 - 2x + 4y - 2 = 0$ را در دو نقطه A و B قطع می کند، حاصل ضرب $MA \times MB$ کدام است؟

$3\sqrt{2}$ (۱) 4 (۲) $2\sqrt{3}$ (۳) 8 (۴)

۲۲۹☆. خط D در نقطه $T(3, 4)$ بر دایره $x^2 + y^2 - 25 = 0$ مماس است. معادله خط D کدام است؟

$3y + 4x - 25 = 0$ (۱) $3y + 4x + 25 = 0$ (۲) $4y + 3x - 25 = 0$ (۳) $4y - 3x - 25 = 0$ (۴)

۲۳۰. خط به معادله $x + \sqrt{3}y - 4\sqrt{3} = 0$ بر دایره ای به مرکز مبدأ مختصات مماس است، معادله دایره کدام است؟

$x^2 + y^2 = 4$ (۱) $x^2 + y^2 = 12$ (۲) $x^2 + y^2 = 16$ (۳) $x^2 + y^2 = 48$ (۴)

۲۳۱☆. از نقطه $M(3, 1)$ می توان دو مماس بر دایره $x^2 + y^2 = 5$ رسم کرد. مختصات یکی از نقاط تماس کدام است؟

$(2, 1)$ (۱) $(2, -1)$ (۲) $(1, -2)$ (۳) $(1, 2)$ (۴)

۲۳۲. اگر معادله خط مماس بر دایره $x^2 + y^2 + 2x - 4y - 5 = 0$ در نقطه $A(2, 1)$ به صورت $y = ax + b$ باشد، حاصل $a + b$ کدام است؟

-2 (۱) 1 (۲) -1 (۳) 2 (۴)

۲۳۳☆. شیب خطی که از نقطه $A(-2, -4)$ بگذرد و بر دایره $x^2 + y^2 + 2x - 6y - 15 = 0$ مماس باشد، کدام است؟

$\frac{3}{4}, -\frac{4}{3}$ (۱) $-\frac{3}{4}, -\frac{4}{3}$ (۲) $-\frac{3}{4}, \frac{4}{3}$ (۳) $\frac{3}{4}, \frac{4}{3}$ (۴)

۲۳۴☆. از نقطه $M(3, -1)$ دو مماس بر دایره $(x+1)^2 + (y+1)^2 = 1$ رسم کرده ایم. معادله خطی که از نقاط تماس می گذرد، کدام است؟

$x = -\frac{3}{4}$ (۱) $x = -4$ (۲) $x = -\frac{15}{4}$ (۳) $x = -\frac{7}{2}$ (۴)

۲۳۵☆. اگر خط $y = 1$ بر دایره $x^2 + y^2 - 4x + 8y + n = 0$ مماس باشد، آن گاه n کدام است؟

-5 (۱) -1 (۲) 3 (۳) 5 (۴)

۲۳۶. عرض از مبدأ خط قائم بر دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x - 4y - 13 = 0$ در نقطه $(4, 5)$ واقع بر آن کدام است؟

1 (۱) 2 (۲) 3 (۳) 4 (۴)

۲۳۷☆. معادله خط قائم بر دایره $x^2 + y^2 - 6x + 8y - 1 = 0$ که موازی خط $x + 2y = 0$ است، کدام است؟

$2x + y = 1$ (۱) $2x + y - 2 = 0$ (۲) $x + 2y - 1 = 0$ (۳) $x + 2y + 5 = 0$ (۴)

۲۳۸☆. تمام خطوطی که با دایره $x^2 + y^2 - 2x + 4y = 0$ زاویه 90° می سازند، از نقطه ثابت A می گذرند. مختصات A کدام است؟

$(1, -2)$ (۱) $(-2, 1)$ (۲) $(2, -1)$ (۳) $(-1, 2)$ (۴)

۲۳۹. به ازای کدام مقدار a قائم بر منحنی به معادله $2x^2 + (a-1)y^2 - 3x + 4y = 0$ همواره از نقطه ثابتی می گذرند؟

3 (۱) 2 (۲) 1 (۳) 4 (۴)

۲۴۰☆. دایره ای بر خط به معادله $y = 2x - 1$ مماس است و تمام قائم های بر دایره از نقطه $(-1, 2)$ می گذرند. بیش ترین فاصله نقاط این دایره از محور x ها کدام است؟

(سراسری ریاضی فارغ از کشور- ۸۹)

$2 + \sqrt{5}$ (۱) $3 + \sqrt{2}$ (۲) 5 (۳) 6 (۴)

۲۴۱☆. هر خط قائم بر یک دایره، از نقطه $(-2, 1)$ می گذرد، این دایره بر خط به معادله $y = x - 1$ مماس است. شعاع این دایره کدام است؟

2 (۱) $2\sqrt{2}$ (۲) 3 (۳) $3\sqrt{2}$ (۴)

۲۴۲☆ به ازای کدام مقدار a ، زاویه بین خط مماس بر دایره $x^2 + y^2 - 2x + y = 1$ و خط به معادله $3x + 2y = a$ در نقطه تلاقی آنها، 90° است؟
 (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۴ (۴) ۵ (سراسری ریاضی-۹۶)

دایره مماس بر یک خط، خطهای موازی، خطهای متقاطع و محورهای مختصات

۲۴۳. معادله دایره‌ای که مرکزش نقطه $O'(1, 2)$ و بر خط $x + y = 1$ مماس است، کدام است؟

$$\begin{aligned} x^2 + y^2 - 2x - 4y + 1 &= 0 & (1) \\ x^2 + y^2 - 2x - 4y + 3 &= 0 & (2) \\ x^2 + y^2 + 2x + 4y &= 0 & (3) \\ x^2 + y^2 - 2x - 4y &= 0 & (4) \end{aligned}$$

۲۴۴☆ اگر دایره $R^2 = (x-1)^2 + (y-1)^2$ بر خط $3x + 4y + 2 = 0$ مماس باشد، آنگاه R کدام است؟

$$(1) \frac{1}{6} \quad (2) \frac{1}{2} \quad (3) \frac{1}{8} \quad (4) 2$$

۲۴۵. به ازای کدام مقدار a دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x + 4y + a = 0$ بر خط $x + 3y = 0$ مماس است؟

$$(1) \frac{3}{2} \quad (2) \frac{5}{2} \quad (3) 3 \quad (4) 5$$

۲۴۶☆ اگر دایره $x^2 + y^2 + mx - 2y = 0$ در مبدأ مختصات بر نیمساز ناحیه اول و سوم مماس باشد، آنگاه شعاع دایره چقدر است؟

$$(1) \sqrt{2} \quad (2) \sqrt{3} \quad (3) 2 \quad (4) \sqrt{5}$$

۲۴۷☆ دایره‌ای از دو نقطه $(0, 2)$ و $(4, 0)$ گذشته و بر محور x مماس است. این دایره محور y ها را در نقطه‌ای دیگر با کدام عرض قطع می‌کند؟

(سراسری ریاضی فارغ از کشور-۸۵)

$$(1) 5 \quad (2) 6 \quad (3) 7 \quad (4) 8$$

۲۴۸. دایره‌ای به مرکز $(-1, 2)$ و مماس بر خط به معادله $x - y = 1$ محور x ها را با کدام طول قطع می‌کند؟

$$(1) 1 \text{ و } 3 \quad (2) 1 \text{ و } 4 \quad (3) 2 \text{ و } 3 \quad (4) 1/5 \text{ و } 4$$

۲۴۹. دایره به مرکز $(2, 0)$ و مماس بر نیمساز ربع اول، خط به معادله $y = 1$ را با کدام طولها قطع می‌کند؟

$$(1) 3, 1 \quad (2) \text{صفر}, 4 \quad (3) \frac{1}{2}, \frac{5}{2} \quad (4) 2 - \sqrt{2}, 2 + \sqrt{2}$$

۲۵۰☆ شعاع کوچک‌ترین دایره‌ای که از نقطه $(\sqrt{2}, 5\sqrt{2})$ می‌گذرد و بر خط $y = x$ مماس باشد، کدام است؟

$$(1) 4 \quad (2) \sqrt{2} \quad (3) 2 \quad (4) 2\sqrt{2}$$

۲۵۱. دایره‌ای از دو نقطه $(2, 0)$ و $(-2, 0)$ گذشته و بر خط $y = 1$ مماس است. شعاع این دایره کدام است؟

$$(1) \frac{3}{2} \quad (2) \sqrt{5} \quad (3) \frac{5}{2} \quad (4) 3$$

۲۵۲. دو دایره از نقاط $A(2, 0)$ و $B(0, -2)$ گذشته و بر خط $y = 2$ مماس هستند. شعاع دایره بزرگ‌تر کدام است؟

$$(1) 8 \quad (2) 6 \quad (3) 12 \quad (4) 10$$

۲۵۳☆ معادله دایره‌ای که مرکز آن به طول -1 و بر دو خط به معادلات $y = x$ و $y = x + 4$ مماس باشد کدام است؟

(سراسری ریاضی-۸۹)

$$\begin{aligned} x^2 + y^2 + 2x - 2y &= 0 & (1) \\ x^2 + y^2 + 2x - 2y &= 1 & (2) \\ x^2 + y^2 - 2x + y &= 0 & (3) \\ x^2 + y^2 + 2x - y &= 0 & (4) \end{aligned}$$

۲۵۴☆ دایره گذرا بر مبدأ مختصات، بر دو خط به معادلات $y = 2x$ و $y = 2x + 10$ مماس است، مختصات مرکز این دایره کدام است؟

(سراسری ریاضی فارغ از کشور-۹۵)

$$(1) (-3, 2) \quad (2) (-3, 1) \quad (3) (-2, 1) \quad (4) (-1, 2)$$

۲۵۵. به ازای کدام مقادیر m ، خط به معادله $y = mx + 2$ بر دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x = 3$ مماس است؟

$$(1) \text{صفر}, -\frac{4}{3} \quad (2) \frac{4}{3}, \text{صفر} \quad (3) 1, -\frac{2}{3} \quad (4) 1, -\frac{2}{3}$$

۲۵۶☆ دایره‌ای بر محور x ها و خط $3x + 4y = 0$ مماس است. اگر مرکز این دایره در ناحیه اول و شعاع آن 3 واحد باشد، نقطه مشترک آن با محور x ها با کدام طول است؟

(سراسری ریاضی فارغ از کشور-۹۴)

$$(1) 1 \quad (2) 1/5 \quad (3) 2 \quad (4) 2/5$$

☆ ۲۵۷. نقطه $M(2\sqrt{5}, b)$ مرکز دایره‌ای است که بر دو خط $y = 2x$ و $x = 2y$ مماس است. شعاع دایره کوچک‌تر کدام است؟

(سراسری ریاضی فارغ از کشور- ۹۲)

- (۱) ۱ (۲) $\frac{1}{5}$ (۳) ۲ (۴) $\frac{2}{5}$

☆ ۲۵۸. مرکز دایره‌ای بر روی نیمساز ناحیه اول است. اگر این دایره از نقطه $A(6, 3)$ گذشته و بر خط به معادله $y = 2x$ مماس شود، شعاع آن کدام است؟

(سراسری ریاضی- ۹۲)

- (۱) $\sqrt{5}$ (۲) $\sqrt{6}$ (۳) $2\sqrt{2}$ (۴) $\sqrt{10}$

☆ ۲۵۹. اگر دایره $x^2 + ax + y^2 - 4y = b$ در ربع اول بر هر دو محور مماس باشد، $a + 2b$ چقدر است؟

- (۱) -۸ (۲) -۴ (۳) -۱۶ (۴) -۱۲

☆ ۲۶۰. دو دایره از نقطه $(2, 1)$ گذشته و بر محورهای مختصات مماس‌اند، شعاع دایره‌ها کدام است؟

(سراسری ریاضی- ۸۷)

- (۱) $1, 4$ (۲) $1, 5$ (۳) $2, 4$ (۴) $5, 2$

☆ ۲۶۱. نقطه $A(3, 6)$ روی دایره‌ای است که بر هر دو محور مختصات مماس است، شعاع این دایره کدام است؟

(سراسری ریاضی فارغ از کشور- ۸۶)

- (۱) $2, 12$ (۲) $2, 15$ (۳) $3, 9$ (۴) $3, 15$

☆ ۲۶۲. دو دایره گذرا از نقطه $(2, -9)$ بر هر دو محور مختصات مماس است. شعاع دایره بزرگ‌تر کدام است؟

(سراسری ریاضی- ۹۵)

- (۱) ۱۴ (۲) ۱۵ (۳) ۱۷ (۴) ۱۹

کم‌ترین و بیش‌ترین فاصله یک نقطه تا نقاط دایره - طول کوتاه‌ترین وتر در دایره و وتر مشترک دو دایره

☆ ۲۶۳. اگر نقطه M روی منحنی $x^2 + y^2 + 2x = 3$ باشد، مینیمم طول OM چقدر است؟ (O مبدأ مختصات است)

- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

☆ ۲۶۴. نقطه M را روی منحنی $(x-1)^2 + (y+3)^2 = 4$ و نقطه N را روی منحنی $(x+4)^2 + (y-9)^2 = 1$ انتخاب می‌کنیم. بیش‌ترین فاصله MN کدام است؟

- (۱) ۱۳ (۲) ۱۶ (۳) ۱۵ (۴) ۱۴

☆ ۲۶۵. اگر (x, y) نقطه‌ای روی نمودار به معادله $x^2 + y^2 - 2x - 4y - 4 = 0$ باشد، آن‌گاه کم‌ترین مقدار عبارت $\sqrt{(x+2)^2 + (y+2)^2}$ کدام است؟

- (۱) ۱ (۲) ۲ (۳) ۳ (۴) ۴

☆ ۲۶۶. نزدیک‌ترین نقطه دایره $x^2 + y^2 - 4x + 2y + 1 = 0$ به نقطه $A(-1, 3)$ ، به کدام فاصله از مبدأ مختصات است؟

- (۱) ۱ (۲) $\sqrt{2}$ (۳) $\sqrt{3}$ (۴) ۲

☆ ۲۶۷. فاصله نزدیک‌ترین نقطه دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x + 4y = 4$ از خط به معادله $3x + 4y = 15$ کدام است؟ (سراسری ریاضی فارغ از کشور- ۹۰)

- (۱) $\frac{1}{2}$ (۲) ۱ (۳) $\frac{3}{2}$ (۴) ۲

☆ ۲۶۸. چند وتر به طول ۳ در دایره $x^2 + (y-1)^2 = 25$ می‌توان رسم کرد که از نقطه $(2, 3)$ بگذرد؟

- (۱) ۱ (۲) بی‌شمار (۳) صفر (۴) ۲

☆ ۲۶۹. طول کوتاه‌ترین وتری از دایره $x^2 - 4x + y^2 - 2y = 4$ که از نقطه $A(1, 1)$ می‌گذرد، چقدر است؟

- (۱) ۲ (۲) $2\sqrt{2}$ (۳) $4\sqrt{2}$ (۴) ۱

☆ ۲۷۰. همه خط‌های $y - mx - m + 3 = 0$ دایره به معادله $x^2 + y^2 + 4x + 4y - 11 = 0$ را در دو نقطه قطع می‌کنند. کوتاه‌ترین فاصله این نقاط کدام است؟

- (۱) $2\sqrt{2}$ (۲) $8\sqrt{2}$ (۳) $4\sqrt{2}$ (۴) $6\sqrt{2}$

☆ ۲۷۱. طول وتری از دایره $x^2 + y^2 = 21$ که نقطه $A(1, 2)$ وسط آن باشد، کدام است؟

- (۱) ۵ (۲) ۸ (۳) ۴ (۴) ۱۰

☆ ۲۷۲. نقطه $M(2, 1)$ روی وتر AB از دایره $x^2 - 6x + y^2 - 4y = 12$ قرار دارد، حاصل $MA \cdot MB$ کدام است؟

- (۱) ۲۰ (۲) ۲۱ (۳) ۲۲ (۴) ۲۳

☆ ۲۷۳. معادله وتر مشترک دو دایره $x^2 + y^2 = 2$ و $x^2 + y^2 + 2x + 2y = 0$ کدام خط است؟

- (۱) $x + y - 1 = 0$ (۲) $x + y + 1 = 0$ (۳) $y - x + 1 = 0$ (۴) $y - x - 1 = 0$

۲۷۴☆ طول وتر مشترک دو دایره $x^2 + y^2 - 1 = 0$ و $x^2 + y^2 - 2x - 4y + 1 = 0$ کدام است؟

- (۱) $\frac{1}{\sqrt{5}}$ (۲) $\frac{2}{\sqrt{5}}$ (۳) $\frac{3}{\sqrt{5}}$ (۴) $\frac{4}{\sqrt{5}}$

وضعیت نقطه و دایره - وضعیت دو دایره نسبت به هم

۲۷۵☆ حدود m برای آن که نقطه $A(m, m-1)$ خارج دایره $x^2 + y^2 = 5$ باشد، کدام است؟

- (۱) $-1 < m < 2$ (۲) $m > -1$ (۳) $m < 2$ (۴) $m > 2$ یا $m < -1$

۲۷۶☆ به ازای چند مقدار صحیح k ، نقطه $A(-2, 1)$ داخل دایره $x^2 + y^2 + 10x - 6y + k = 0$ قرار می‌گیرد؟

- (۱) ۲۰ (۲) ۱۱ (۳) ۱۲ (۴) بی‌شمار

۲۷۷☆ دو دایره به معادله‌های $x^2 + y^2 - 4x + 4y = 1$ و $x^2 + y^2 - 4x + 8y + 19 = 0$ نسبت به یکدیگر چگونه‌اند؟

- (۱) مماس خارجی (۲) مماس داخلی (۳) متقاطع در دو نقطه (۴) متخارج

۲۷۸☆ دو دایره $x^2 - 4x + y^2 = 0$ و $x^2 + 4x + y^2 = 5$ نسبت به هم چه وضعی دارند؟

- (۱) مماس داخل‌اند. (۲) مماس خارج‌اند. (۳) متخارج‌اند. (۴) متقاطع‌اند.

۲۷۹☆ به ازای کدام مقدار b دو دایره به معادلات $x^2 + y^2 + 2x - 2y = 0$ و $x^2 + y^2 - 4y + b = 0$ مماس داخل‌اند؟ (سراسری ریاضی-۸۶)

- (۱) -۵ (۲) -۴ (۳) -۳ (۴) -۲

۲۸۰☆ به ازای کدام مقدار b ، دو دایره به معادلات $x^2 + y^2 + 4\sqrt{6}y + b = 0$ و $x^2 + y^2 - 2x = 3$ مماس خارج‌اند؟ (سراسری ریاضی فایز از کشور-۸۷)

- (۱) ۸ (۲) ۱۳ (۳) ۱۵ (۴) ۲۰

۲۸۱☆ دو دایره C و C' در نقطه $(0, 1)$ مماس برون هستند. اگر قائم‌های بر دایره C همواره از نقطه $(3, -2)$ بگذرد، مرکز دایره C' با شعاع $\sqrt{5}$

(سراسری ریاضی-۹۴)

کدام است؟

- (۱) $(-1, 3)$ (۲) $(-1, 2)$ (۳) $(1, -2)$ (۴) $(1, -1)$

۲۸۲☆ طول مماس مشترک خارجی دو دایره $x^2 + y^2 + 6x - 2y + 1 = 0$ و $x^2 + y^2 - 4x + 8y + 16 = 0$ کدام است؟

- (۱) ۷ (۲) ۸ (۳) ۹ (۴) ۱۰

۲۸۳☆ دایره C بر دایره به معادله $x^2 + y^2 - 4x + 2y = 4$ مماس خارج است. هر خط قائم بر دایره C از نقطه $(7, 8)$ می‌گذرد. شعاع دایره C

(سراسری ریاضی فایز از کشور-۹۶)

کدام است؟

- (۱) ۶ (۲) ۷ (۳) ۸ (۴) ۹

قسمت سوم: بیضی و سهمی

بیضی

۲۸۴☆ نقاط $F(3, 1)$ و $F'(-3, 1)$ کانون‌ها و نقطه $M(-5, 1)$ نقطه‌ای از بیضی می‌باشد. طول کوچک‌ترین قطر بیضی کدام است؟

- (۱) ۴ (۲) ۶ (۳) ۸ (۴) ۱۰

۲۸۵☆ نقاط $A(3, 1)$ و $A'(-3, 1)$ دو رأس یک بیضی با فاصله کانونی $2\sqrt{6}$ واحد است. طول کوچک‌ترین قطر بیضی کدام است؟

- (۱) $2\sqrt{3}$ (۲) $3\sqrt{2}$ (۳) ۳ (۴) ۴

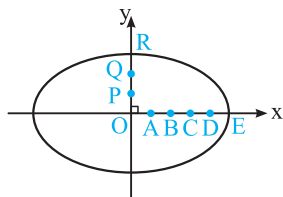
۲۸۶☆ مختصات دو کانون یک بیضی $F(2, -3 + \sqrt{5})$ و $F'(2, -3 - \sqrt{5})$ و خروج از مرکز آن $\frac{\sqrt{5}}{3}$ است. طول قطر بزرگ آن کدام است؟

- (۱) ۴ (۲) ۵ (۳) ۶ (۴) ۸

۲۸۷☆ در بیضی روبه‌رو OE به پنج و OR به سه قسمت مساوی تقسیم شده‌اند به طوری که همه

تقسیمات برابرند. کدام نقطه کانون بیضی است؟

- (۱) A (۲) B (۳) C (۴) D

این تساوی را در معادله داده شده قرار می‌دهیم:

$$-3b(x^2 + y^2 - 2x) + b(x^2 + y^2 - 2y) = 0$$

$$\xrightarrow{b \neq 0} -3x^2 - 3y^2 + 6x + x^2 + y^2 - 2y = 0$$

$$\Rightarrow 2x^2 + 2y^2 - 6x + 2y = 0 \Rightarrow x^2 + y^2 - 3x + y = 0$$

$$\Rightarrow R = \sqrt{\frac{9}{4} + \frac{1}{4}} = \frac{\sqrt{10}}{2}$$

۱۹۴ (۴ ۳ ۲ ۱)

برای این‌که معادله $(m-1)x^2 + (2m-3)y^2 = k^2 + 1$ نمایش یک دایره باشد باید ضرایب x^2 و y^2 مساوی باشند:

$$m-1 = 2m-3 \Rightarrow m = 2 \Rightarrow x^2 + y^2 = k^2 + 1$$

معادله فوق به ازای هر k حقیقی معادله یک دایره به مرکز $(0,0)$ و شعاع $\sqrt{k^2 + 1}$ است.

۱۹۵ (۴ ۳ ۲ ۱)

$$x^2 + y^2 = m(m^2 - 1)x^2 + 2m - 1$$

$$\Rightarrow x^2(1 - m^3 + m) + y^2 = 2m - 1$$

$1 - m^3 + m = 1 \Rightarrow m(m^2 - 1) = 0 \Rightarrow m = 0$ یا $m = 1$ یا $m = -1$

مقداری از m قابل قبول است که به ازای آن $2m - 1$ مثبت باشد و این مقدار $m = 1$ است.

۱۹۶ (۴ ۳ ۲ ۱)

برای این‌که نمودار معادله $kx^2 + \frac{y^2}{k} = 2x + k^2 - 3$ یک دایره باشد، باید داشته باشیم:

$$k = \frac{1}{k} \Rightarrow k^2 = 1 \Rightarrow k = \pm 1$$

معادله دایره نمی‌باشد. $\Rightarrow R^2 = -1$

$$k = -1 \Rightarrow x^2 + y^2 + 2x - 2 = 0$$

معادله دایره به شعاع $\sqrt{3}$ است. $\Rightarrow R^2 = 3$

۱۹۷ (۴ ۳ ۲ ۱)

نقطه $O'(a, 2a)$ مرکز دایره و نقاط $A(2, 1)$ و $B(-1, 4)$ روی دایره هستند. پس داریم:

$$O'A = O'B \Rightarrow (a-2)^2 + (2a-1)^2 = (a+1)^2 + (2a-4)^2$$

$$\Rightarrow a^2 - 4a + 4 + 4a^2 - 4a + 1 = a^2 + 2a + 1 + 4a^2 - 16a + 16$$

$$\Rightarrow 6a = 12 \Rightarrow a = 2$$

۱۹۸ (۴ ۳ ۲ ۱)

چون مرکز دایره روی خط $y = 2x - 1$ قرار دارد، پس مرکز آن $O'(\alpha, 2\alpha - 1)$ است. دایره از نقاط $A(1, 2)$ و $B(3, 0)$ می‌گذرد پس داریم:

$$O'A = O'B \Rightarrow (\alpha-1)^2 + (2\alpha-1-2)^2 = (\alpha-3)^2 + (2\alpha-1-0)^2$$

$$\Rightarrow (\alpha-1)^2 + (2\alpha-3)^2 = (\alpha-3)^2 + (2\alpha-1)^2$$

$$\Rightarrow \alpha^2 - 2\alpha + 1 + 4\alpha^2 - 12\alpha + 9 = \alpha^2 - 6\alpha + 9 + 4\alpha^2 - 4\alpha + 1$$

$$\Rightarrow 4\alpha = 0 \Rightarrow \alpha = 0$$

(شعاع دایره) $R = O'A = \sqrt{(\alpha-1)^2 + (2\alpha-1-2)^2} = \sqrt{1+9} = \sqrt{10}$

۱۸۷ (۴ ۳ ۲ ۱)

معادله زیر وقتی معادله یک دایره است که $R > 0$ باشد:

$$x^2 + y^2 - 2x + m = 0$$

$$\Rightarrow R = \sqrt{\left(-\frac{-2}{1}\right)^2 + \left(-\frac{0}{1}\right)^2 - m} = \sqrt{4 - m}$$

اگر مقدار زیر رادیکال مثبت باشد، آن‌گاه همواره $R > 0$ است:

$$4 - m > 0 \Rightarrow m < 4$$

۱۸۸ (۴ ۳ ۲ ۱)

روش اول:

$$4(x-1)^2 + (2y+1)^2 = 1 \Rightarrow 4x^2 - 8x + 4 + 4y^2 + 4y + 1 = 1$$

$$\Rightarrow 4x^2 + 4y^2 - 8x + 4y + 4 = 0$$

$$\Rightarrow x^2 + y^2 - 2x + y + 1 = 0 \Rightarrow R = \sqrt{1^2 + \left(\frac{1}{2}\right)^2 - 1} = \frac{1}{2}$$

\Rightarrow قطر دایره $= 2 \times \frac{1}{2} = 1$

روش دوم:

$$4(x-1)^2 + (2y+1)^2 = 1 \Rightarrow 4(x-1)^2 + 4\left(y+\frac{1}{2}\right)^2 = 1$$

$$\Rightarrow (x-1)^2 + \left(y+\frac{1}{2}\right)^2 = \frac{1}{4} \Rightarrow R^2 = \frac{1}{4} \Rightarrow R = \frac{1}{2}$$

\Rightarrow قطر دایره $= 2R = 2 \times \frac{1}{2} = 1$

۱۸۹ (۴ ۳ ۲ ۱)

$$16x^2 + 16y^2 = 1 \Rightarrow x^2 + y^2 = \frac{1}{16} \Rightarrow R^2 = \frac{1}{16} \Rightarrow R = \frac{1}{4}$$

محیط دایره $= 2\pi R = 2\pi \times \frac{1}{4} = \frac{\pi}{2}$

۱۹۰ (۴ ۳ ۲ ۱)

نمایش هندسی رابطه $x^2 + ay^2 + 2x + y = -1$ وقتی دایره است که $a = 1$ باشد. داریم:

$$x^2 + y^2 + 2x + y + 1 = 0 \Rightarrow R = \sqrt{1^2 + \left(\frac{1}{2}\right)^2 - 1} = \frac{1}{2}$$

محیط دایره $= \pi R^2 = \pi \times \left(\frac{1}{2}\right)^2 = \frac{\pi}{4}$

۱۹۱ (۴ ۳ ۲ ۱)

معادله $ax^2 + y^2 + 2x + 4y = k$ وقتی دایره است که $a = 1$ باشد در این صورت داریم:

$$x^2 + y^2 + 2x + 4y - k = 0 \Rightarrow R = \sqrt{1 + 4 - k} = \sqrt{5 - k}$$

$\xrightarrow{R=2 \text{ (فرض)}} \sqrt{5 - k} = 2 \Rightarrow 5 - k = 4 \Rightarrow k = 1$

۱۹۲ (۴ ۳ ۲ ۱)

معادله زیر وقتی دایره است که ضریب y^2 برابر یک و ضریب xy برابر صفر باشد:

$$x^2 + (3n-2)y^2 - (m-n-2)xy + (m+1)x + (n+3)y - 8 = 0$$

$$\begin{cases} 3n-2=1 \\ m-n-2=0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} n=1 \\ m=n+2=3 \end{cases}$$

$$\Rightarrow x^2 + y^2 + 4x + 4y - 8 = 0 \Rightarrow R = \sqrt{4 + 4 + 8} = \sqrt{16} = 4$$

۱۹۳ (۴ ۳ ۲ ۱)

نقطه $(2, -2)$ روی دایره به معادله داده شده قرار دارد. پس در معادله آن یعنی $a(x^2 + y^2 - 2x) + b(x^2 + y^2 - 2y) = 0$ صدق می‌کند:

$$a(4 + 4 - 4) + b(4 + 4 - 4) = 0 \Rightarrow 4a + 12b = 0 \Rightarrow a = -3b$$

معادله‌های فوق را معادلات دسته خطوطی که از نقطه ثابت A می‌گذرند می‌نامند. اگر معادلات دسته خطوط داده شوند برای یافتن نقطه ثابت A به یکی از دو روش زیر عمل می‌کنیم:

۱- از جملاتی که پارامتر m دارند، m را فاکتور می‌گیریم، ضریب و جمله بدون m را مساوی صفر قرار داده، مقادیر X و Y و در نتیجه مختصات نقطه A به دست می‌آید.

۲- دو مقدار مختلف به پارامتر m می‌دهیم و یک دستگاه دو معادله دو مجهول تشکیل داده، مقادیر X و Y را محاسبه می‌کنیم.

مثال: همه خط‌های $(m-1)y + mx - 2 = 0$ از یک نقطه ثابت می‌گذرند. مختصات این نقطه را بیابید.

پاسخ: روش اول:

$$(m-1)y + mx - 2 = 0 \Rightarrow m(y+x) - y - 2 = 0$$

$$\Rightarrow \begin{cases} y+x=0 \\ y+2=0 \end{cases} \Rightarrow x=2, y=-2 \Rightarrow A(2, -2)$$

روش دوم:

$$m=1 \Rightarrow 0 \cdot y + 1 \cdot x - 2 = 0 \Rightarrow x=2$$

$$m=0 \Rightarrow -y + 0 \cdot x - 2 = 0 \Rightarrow y=-2$$

قطرهای دایره همواره از مرکز دایره می‌گذرند، پس همه خطوط $(m+2)y + (m+1)x + 1 = 0$ که قطرهای دایره‌اند از نقطه ثابتی که مرکز دایره است می‌گذرند و جای این نقطه به مقدار m بستگی ندارد. برای یافتن آن به شرح زیر عمل می‌کنیم:

$$(m+2)y + (m+1)x + 1 = 0 \Rightarrow my + 2y + mx + x + 1 = 0$$

$$\Rightarrow m(y+x) + 2y + x + 1 = 0$$

$$\begin{cases} y+x=0 \\ 2y+x+1=0 \end{cases} \Rightarrow 2(-x)+x+1=0 \Rightarrow -x+1=0$$

$$\Rightarrow x=1, y=-1 \Rightarrow O'(1, -1)$$

پس مختصات مرکز دایره $O'(1, -1)$ است و با معلوم بودن یک نقطه از آن $A(5, 2)$ شعاع دایره به دست می‌آید:

$$O'A = \sqrt{(5-1)^2 + (2+1)^2} = \sqrt{4^2 + 3^2} = \sqrt{25} = 5$$

۲۰۴ (۴ ۳ ۲ ۱)

مرکز دایره نقطه $O'(-2, -1)$ و $A(1, 1)$ یک نقطه از آن است. پس شعاع آن برابر است با:

$$R = O'A = \sqrt{(1+2)^2 + (1+1)^2} = \sqrt{9+4} = \sqrt{13}$$

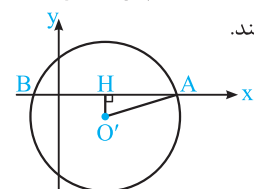
$$O'(-2, -1), R = \sqrt{13} \Rightarrow (x+2)^2 + (y+1)^2 = (\sqrt{13})^2 = 13$$

$$\Rightarrow x^2 + 4x + 4 + y^2 + 2y + 1 = 13$$

$$\Rightarrow x^2 + y^2 + 4x + 2y - 8 = 0$$

۲۰۵ (۴ ۳ ۲ ۱)

روش اول: مرکز و شعاع دایره $x^2 + y^2 - 6x + 2y - 15 = 0$ به ترتیب $O'(3, -1)$ و $R = \sqrt{9+1+15} = \sqrt{25} = 5$ است. پس مطابق شکل محور Xها را در دو نقطه A و B قطع می‌کند.

$$O'A^2 = O'H^2 + AH^2$$

$$\Rightarrow AH^2 = 5^2 - 1^2 = 24 \Rightarrow AH = 2\sqrt{6}$$

$$AB = 2AH = 4\sqrt{6}$$

۱۹۹ (۴ ۳ ۲ ۱)

قطر هر دایره از مرکز آن می‌گذرد. بنابراین ابتدا مرکز دایره را تعیین می‌کنیم:

$$x^2 + y^2 - 2x = 0 \Rightarrow O'(-\frac{-2}{2}, -\frac{0}{2}) = (1, 0)$$

اما بنا به فرض قطری از دایره بر خط $y = x$ عمود است پس شیب این قطر برابر $m = -\frac{1}{1} = -1$ است و با داشتن یک نقطه $O'(1, 0)$ و شیب $m = -1$ معادله قطر به دست می‌آید:

$$y - 0 = -1(x - 1) \Rightarrow y = -x + 1 \Rightarrow y + x = 1$$

۲۰۰ (۴ ۳ ۲ ۱)

همانند پرسش قبل ابتدا مرکز دایره را تعیین می‌کنیم:

$$x^2 + y^2 - 6x + 4y = 0 \Rightarrow O'(\frac{-6}{2}, -\frac{4}{2}) = (3, -2)$$

اما بنا به فرض قطری از دایره موازی محور Yها است پس معادله آن به صورت $x = k$ است و چون نقطه $O'(3, -2)$ روی این قطر قرار دارد پس معادله آن برابر $x = 3$ است.

۲۰۱ (۴ ۳ ۲ ۱)

$$8x^2 + 16x + 8y^2 = 4$$

$$\xrightarrow{y=0 \text{ قرار داده نقطه تلاقی با محور } x \text{ ها به دست می‌آید.}} 8x^2 + 16x - 4 = 0 \Rightarrow 2x^2 + 4x - 1 = 0$$

این معادله دو ریشه دارد پس دایره محور Xها را در دو نقطه قطع می‌کند.

$$8x^2 + 16x + 8y^2 = 4$$

$$\xrightarrow{x=0 \text{ قرار داده نقطه تلاقی با محور } y \text{ ها به دست می‌آید.}} 8y^2 = 4 \Rightarrow y = \pm \frac{\sqrt{4}}{2}$$

پس دایره محور Yها را نیز در دو نقطه قطع می‌کند و در مجموع محورهای مختصات را در ۴ نقطه قطع می‌کند.

۲۰۲ (۴ ۳ ۲ ۱)

$$x^2 + 2x + y^2 - 2y = -\frac{1}{4} \Rightarrow x^2 + y^2 + 2x - 2y + \frac{1}{4} = 0$$

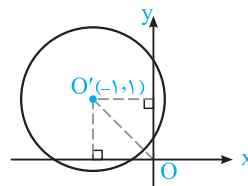
$$\Rightarrow O'(-1, 1), R = \sqrt{1+1-\frac{1}{4}} = \frac{\sqrt{7}}{2}$$

و مرکز دایره فوق نقطه $O'(-1, 1)$ و شعاع آن $R = \frac{\sqrt{7}}{2}$ است با توجه به

$$\text{این‌که } OO' = \sqrt{2} > R = \frac{\sqrt{7}}{4}$$

پس مبدأ مختصات خارج دایره قرار دارد و این یعنی دایره از ناحیه چهارم نمی‌گذرد و سطح آن در ربع اول، دوم و سوم قرار می‌گیرد.

۲۰۳ (۴ ۳ ۲ ۱)

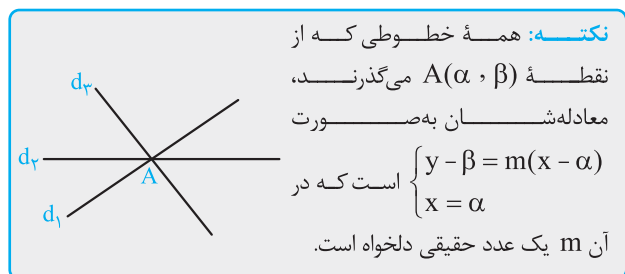
نکته: همه خطوطی که از

نقطه $A(\alpha, \beta)$ می‌گذرند،

معادله‌شان به صورت

$$\begin{cases} y - \beta = m(x - \alpha) \\ x = \alpha \end{cases}$$

است که در آن m یک عدد حقیقی دلخواه است.

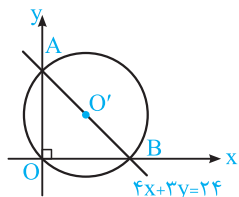
مرکز این دایره روی این عمودمنصف قرار دارد، پس مختصات آن $O'(3, \beta)$ می‌باشد. از طرفی دایره از نقطه $Q(4, 0)$ می‌گذرد پس می‌توان نوشت:

$$O'P = O'Q \Rightarrow (3-1)^2 + (\beta-1)^2 = (3-4)^2 + (\beta-0)^2$$

$$\Rightarrow 4 + \beta^2 - 2\beta + 1 = 1 + \beta^2 \Rightarrow 2\beta = 4 \Rightarrow \beta = 2 \Rightarrow O'(3, 2)$$

$$\text{شعاع دایره} = O'Q = \sqrt{(3-4)^2 + (2-0)^2} = \sqrt{1+4} = \sqrt{5}$$

۲۱۰ (۴ ۳ ۲ ۱)

مطابق شکل خط $4x + 3y = 24$ محورها را در نقاط A و B قطع کرده است. قطر دایره‌ای که از نقاط A ، B و O می‌گذرد، AB می‌باشد زیرا زاویه $\angle AOB$ محاطی قائمه است.

پس برای نوشتن معادله دایره کافی است مختصات O' وسط AB و نصف طول AB را محاسبه کنیم.

$$\left. \begin{aligned} 4x + 3y = 24 \xrightarrow{y=0} x = 6 &\Rightarrow B(6, 0) \\ 4x + 3y = 24 \xrightarrow{x=0} y = 8 &\Rightarrow A(0, 8) \end{aligned} \right\}$$

$$\Rightarrow O'(\frac{6+0}{2}, \frac{8+0}{2}) = (3, 4)$$

$$R = \frac{AB}{2} = \frac{\sqrt{(6-0)^2 + (0-8)^2}}{2} = \frac{10}{2} = 5$$

$$\Rightarrow (x-3)^2 + (y-4)^2 = 5^2 = 25$$

۲۱۱ (۴ ۳ ۲ ۱)

چون دو نقطه $A(-2, 0)$ و $B(4, 0)$ هم‌عرض هستند. پس عمودمنصف AB وتر دایره، موازی محور y ها است. و از نقطه وسط پاره‌خط AB می‌گذرد پس معادله عمودمنصف وتر AB برابر $x = \frac{4-2}{2} = 1$ است. مرکز دایره روی این خط قرار دارد، پس مختصات آن $O'(1, \beta)$ می‌باشد و چون نقطه $C(0, 3)$ روی دایره است پس داریم:

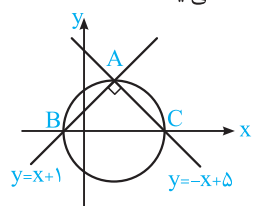
$$O'A = O'C \Rightarrow (1+2)^2 + (\beta-0)^2 = (1-0)^2 + (\beta-3)^2$$

$$\Rightarrow 9 + \beta^2 = 1 + \beta^2 - 6\beta + 9 \Rightarrow \beta = \frac{1}{6}$$

$$\Rightarrow O'(1, \beta) = (1, \frac{1}{6})$$

۲۱۲ (۴ ۳ ۲ ۱)

چون دو خط $y = x + 1$ و $y = -x + 5$ در نقطه A بر هم عمودند (حاصل ضرب شیب دو خط برابر -1 است.) پس قطر دایره‌ای که از نقاط A ، B ، C می‌گذرد، BC می‌باشد و شعاع آن برابر $R = \frac{BC}{2}$ است و به شرح زیر به دست می‌آید:

$$y = x + 1 \xrightarrow{y=0} x = -1 \Rightarrow B(-1, 0)$$

$$y = -x + 5 \xrightarrow{y=0} x = 5 \Rightarrow C(5, 0)$$

$$\Rightarrow BC = \sqrt{(5+1)^2 + (0-0)^2} = 6 \Rightarrow R = \frac{BC}{2} = \frac{6}{2} = 3$$

روش دوم: جهت یافتن نقاط تقاطع دایره با محور x ها کافی است در معادله دایره قرار دهیم $y = 0$ ، داریم:

$$x^2 + y^2 - 6x + 2y - 15 = 0 \xrightarrow{y=0} x^2 - 6x - 15 = 0$$

ریشه‌های این معادله طول نقاط A و B است. پس $AB = |x_A - x_B|$

و می‌دانیم در معادله درجه دوم $ax^2 + bx + c = 0$ قدرمطلق تفاضل ریشه‌ها برابر است با $\frac{\sqrt{\Delta}}{a}$ در نتیجه داریم:

$$AB = |x_A - x_B| = \frac{\sqrt{\Delta}}{a} = \frac{\sqrt{6^2 - 4(-15)}}{1}$$

$$= \sqrt{36 + 60} = \sqrt{96} = 4\sqrt{6}$$

۲۰۶ (۴ ۳ ۲ ۱)

مرکز دایره نقطه $O'(\alpha, 0)$ است و دایره از دو نقطه $A(0, 3)$ و $B(-1, 0)$ می‌گذرد. پس داریم:

$$O'A = O'B \Rightarrow (\alpha-0)^2 + (0-3)^2 = (\alpha+1)^2 + (0-0)^2$$

$$\Rightarrow \alpha^2 + 9 = \alpha^2 + 2\alpha + 1 \Rightarrow 2\alpha = 8 \Rightarrow \alpha = 4$$

$$O'(\alpha, 0) = (4, 0)$$

$$R = O'A = \sqrt{(\alpha-0)^2 + (0-3)^2} = \sqrt{4^2 + 3^2} = 5$$

پس معادله دایره برابر است با:

$$(x-4)^2 + (y-0)^2 = 5^2 \Rightarrow (x-4)^2 + y^2 = 25$$

۲۰۷ (۴ ۳ ۲ ۱)

چون مرکز دایره بر روی نیمساز ربع اول و سوم قرار دارد، پس مختصات آن $O'(\alpha, \alpha)$ است. این دایره از دو نقطه $A(1, 0)$ و $B(3, 0)$ می‌گذرد. پس داریم:

$$O'A = O'B \Rightarrow (\alpha-1)^2 + (\alpha-0)^2 = (\alpha-3)^2 + (\alpha-0)^2$$

$$\Rightarrow \alpha^2 - 2\alpha + 1 + \alpha^2 = \alpha^2 - 6\alpha + 9 + \alpha^2 \Rightarrow 4\alpha = 8 \Rightarrow \alpha = 2$$

$$O'(2, 2), A(1, 0) \Rightarrow R = O'A = \sqrt{(2-1)^2 + (2-0)^2}$$

$$\Rightarrow R = \sqrt{1+4} = \sqrt{5}$$

۲۰۸ (۴ ۳ ۲ ۱)

مرکز دایره روی خط به معادله $x - y = 2$ قرار دارد، پس $O'(\alpha, \alpha - 2)$ و دایره از نقاط $A(0, 1)$ و $B(3, 0)$ می‌گذرد. داریم:

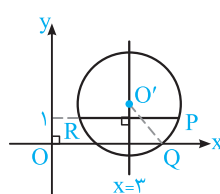
$$O'A = O'B \Rightarrow (\alpha-0)^2 + (\alpha-2-1)^2 = (\alpha-3)^2 + (\alpha-2-0)^2$$

$$\Rightarrow \alpha^2 + (\alpha-3)^2 = (\alpha-3)^2 + (\alpha-2)^2$$

$$\Rightarrow \alpha^2 = \alpha^2 - 4\alpha + 4 \Rightarrow 4\alpha = 4 \Rightarrow \alpha = 1 \Rightarrow O'(1, -1)$$

$$R = O'A = \sqrt{\alpha^2 + (\alpha-3)^2} = \sqrt{1+4} = \sqrt{5}$$

۲۰۹ (۴ ۳ ۲ ۱)

چون نقاط $P(1, 1)$ و $R(5, 1)$ هم‌عرض هستند، عمودمنصف وتر RP موازی محور y ها است و از نقطه وسط این وتر می‌گذرد، لذا معادله آن برابر است با:

$$x = \frac{5+1}{2} = 3$$

قسمت دوم: دایره

۸۶. جای خالی را با عبارت مناسب پر کنید.

(آ) معادله دایره به مرکز مبدأ مختصات و شعاع $2\sqrt{5}$ برابر است.

(ب) مرکز دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x - 4y - 1 = 0$ برابر است.

(پ) شعاع دایره $x^2 + y^2 - 6x - 2y - 6 = 0$ برابر است.

(ت) دو دایره $x^2 + y^2 = 4$ و $x^2 + y^2 = 9$ هستند.

۸۷. تعیین کنید کدام یک از عبارات‌های زیر درست و کدام یک نادرست است؟

(آ) نقطه $A(-1, 2)$ داخل دایره $x^2 + y^2 + 4x - 4y - 1 = 0$ قرار دارد.

(ب) خط $x + y = 2$ بر دایره $x^2 + y^2 = 2$ مماس است.

(پ) معادله دایره به مرکز $O'(1, -1)$ و شعاع یک برابر $x^2 + y^2 - 2x + 2y = 0$ است.

(ت) خط به معادله $y = x - 1$ از مرکز دایره $x^2 + y^2 - 8x - 6y = 0$ می‌گذرد.

۸۸. معادله دایره‌ای به مرکز مبدأ و شعاع ۲ را به دست آورید.

۸۹. حدود a را طوری تعیین کنید که $x^2 + y^2 - 3x + 5y + a = 0$ بتواند معادله یک دایره باشد.

۹۰. مختصات مرکز و شعاع دایره $x^2 + y^2 - 3x + 4y - 2 = 0$ را به دست آورید.

۹۱. مختصات مرکز و طول شعاع دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x + 4y - 1 = 0$ را به دست آورید.

۹۲. وضع هر یک از نقاط $A(-1, 1)$ ، $B(1, -2)$ ، $C(2, 3)$ و $D(4, -1)$ را نسبت به دایره $x^2 + y^2 - 2x + 4y = 5$ تعیین کنید.

۹۳. معادله دایره‌ای را بنویسید که مرکز آن $O'(1, 1)$ بوده و از نقطه $M(3, 2)$ بگذرد.

۹۴. وضعیت خط به معادله $x + y = 4$ و دایره $x^2 + y^2 - 2x - 3 = 0$ را تعیین کنید.

۹۵. وضعیت خط به معادله $3x + 4y = 0$ و دایره $x^2 + y^2 - 4x - 4y + 7 = 0$ را تعیین کنید.

۹۶. وضعیت خط به معادله $x + y = 1$ و دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x - 2y = 2$ را تعیین کنید.

۹۷. وضعیت دایره به معادله $x^2 + y^2 = 2$ و خط به معادله $x + y = 2$ را تعیین کنید.

۹۸. دایره به معادله $x^2 + y^2 - 2x - 6y - 1 = 0$ مفروض است.

(آ) مختصات مرکز و شعاع آن را تعیین کنید.

(ب) نقطه تلاقی دایره با نیمساز ربع اول و سوم را به دست آورید.

۹۹. معادله دایره‌ای را بنویسید که مرکز آن نقطه $O'(-2, -1)$ باشد و از مرکز دایره $x^2 + y^2 - 2x + 8y + 17 = 0$ بگذرد.

۱۰۰. معادله دایره‌ای را بنویسید که مختصات دو سر یک قطر آن برابر $(3, -1)$ و $(-1, 5)$ باشد.

۱۰۱. معادله دایره‌ای به مرکز $O'(2, -1)$ و شعاع ۲ را بنویسید و مختصات نقاط برخورد آن را با محورهای مختصات به دست آورید.

۱۰۲. معادله دایره‌ای را بنویسید که مرکز آن نقطه $O'(0, -1)$ و شعاع آن ۵ واحد باشد و دو نقطه از این دایره را چنان تعیین کنید که طول این نقاط ۳ باشد.

۱۰۳. معادله دایره‌ای را بنویسید که از نقاط $A(1, 2)$ و $B(3, 0)$ می‌گذرد و خط $y = 2x - 1$ شامل قطری از آن باشد.

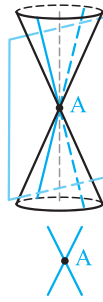
۱۰۴. معادله دایره‌ای را بنویسید که نقطه $O'(1, -1)$ مرکز آن بوده و بر خط به معادله $3x - 4y + 3 = 0$ مماس باشد.

۱۰۵. معادله دایره‌ای را بنویسید که $O'(0, 1)$ مرکز آن بوده و روی خط به معادله $x + y = 2$ و تری به طول $2\sqrt{2}$ جدا کند.

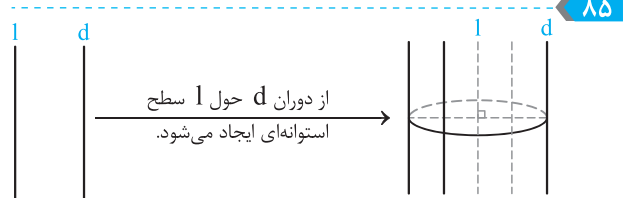
۱۰۶. وضعیت دو دایره $x^2 + y^2 - 10x - 14y + 73 = 0$ و $x^2 + y^2 - 4x - 6y = 3$ را مشخص کنید.
۱۰۷. وضعیت دو دایره $x^2 + y^2 = 9$ و $x^2 + y^2 - 2x + 2y + 1 = 0$ را نسبت به یکدیگر مشخص کنید.
۱۰۸. وضعیت دو دایره $x^2 + y^2 = 4$ و $x^2 + y^2 - 8x - 4y + 19 = 0$ را نسبت به یکدیگر مشخص کنید.
۱۰۹. وضعیت دو دایره $x^2 + y^2 = 1$ و $(x-1)^2 + (y-1)^2 = 1$ را نسبت به هم مشخص کنید.
۱۱۰. دو دایره $x^2 + y^2 = 1$ و $x^2 + y^2 - 3\sqrt{2}x - 3\sqrt{2}y + 5 = 0$ نسبت به هم چه وضعیتی دارند؟
۱۱۱. معادله دایره‌ای را بنویسید که مرکز آن نقطه $O_1(-1, 1)$ بوده و بر دایره $x^2 + y^2 - 2x + 2y = 0$ مماس خارج باشد.
۱۱۲. معادله دایره‌ای را بنویسید که مرکز آن $O_1(0, 1)$ بوده و بر دایره $x^2 + y^2 - 4x - 6y = 3$ مماس داخل باشد.
۱۱۳. معادله دایره‌ای را بنویسید که مرکز آن نقطه $O'(-1, -1)$ باشد و روی خط $x + y = 1$ و تری به طول ۲ جدا کند.
۱۱۴. معادله دایره‌ای را بنویسید که مرکز آن نقطه $O'(2, 1)$ بوده و بر خط $3x + 4y = 0$ مماس باشد.
۱۱۵. در نقطه $A(3, 2)$ خط مماسی بر دایره $x^2 + y^2 - 2x - 2y = 3$ رسم کرده‌ایم. معادله این خط مماس را به دست آورید.
۱۱۶. معادله دایره‌ای را بنویسید که خطوط $x + y = 1$ و $x - y = 3$ قطرهایی از آن بوده و خط $4x + 3y = 6$ بر آن مماس باشد.
۱۱۷. نقاط $A(-1, -1)$ ، $B(1, 1)$ و $C(1, -3)$ رئوس مثلث ABC هستند، معادله دایره محیطی مثلث ABC را بنویسید، سپس معادله مماس بر این دایره را در رأس B بنویسید.

قسمت سوم: بیضی و سهمی

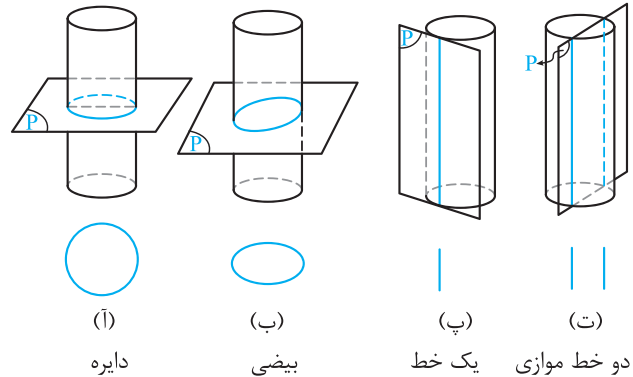
۱۱۸. جای خالی را با عبارت مناسب پر کنید.
- آ) بیضی، مکان هندسی نقاطی از صفحه است که فاصله‌شان از دو یک مقدار است.
- ب) سهمی، مکان هندسی نقاطی از صفحه است که از یک ثابت در آن صفحه و از یک ثابت غیرواقع بر آن خط در آن صفحه به یک فاصله باشند.
- پ) در بیضی به قطرهای بزرگ و کوچک 10° و 6° ، فاصله کانونی برابر است.
- ت) در یک بیضی اگر خروج از مرکز (یعنی $\frac{c}{a}$) صفر باشد، بیضی به تبدیل می‌شود.
۱۱۹. تعیین کنید کدام یک از عبارات زیر درست و کدام یک نادرست است.
- آ) معادله سهمی به کانون $F(a, 0)$ و $(a > 0)$ و خط هادی $x = -a$ برابر $x^2 = -4ay$ است.
- ب) اگر P نقطه‌ای درون بیضی به کانون‌های F و F' آن‌گاه $PF + PF' > 2a$ از طول قطر بزرگ بیضی کوچک‌تر است.
- پ) اگر P نقطه‌ای روی بیضی به کانون‌های F و F' باشد آن‌گاه $PF + PF' > 2a$ برابر قطر بزرگ بیضی است.
- ت) سهمی مکان هندسی مرکز دایره‌هایی است که از یک نقطه ثابت می‌گذرند و بر خط معلومی که نقطه ثابت بر آن واقع نیست، مماس هستند.
۱۲۰. بیضی به کانون‌های F و F' و عدد ثابت $2a$ مفروض است. ثابت کنید اگر نقطه P داخل بیضی باشد، آن‌گاه مجموع فواصل P از دو کانون کوچک‌تر از $2a$ است. $(PF' + PF < 2a)$
۱۲۱. بیضی به کانون‌های F و F' و عدد ثابت $2a$ مفروض است. ثابت کنید اگر نقطه P بیرون بیضی باشد، آن‌گاه مجموع فواصل P از دو کانون بزرگ‌تر از $2a$ است. $(PF + PF' > 2a)$
۱۲۲. در یک بیضی، خط شامل فاصله کانونی، بیضی را در دو نقطه A و A' قطع می‌کند. ثابت کنید:
- آ) $AA' = 2a$ ب) $AF = A'F'$
۱۲۳. هر پاره‌خطی که از مرکز بیضی (وسط فاصله کانونی) بگذرد بیضی را در دو نقطه قطع می‌کند. پاره‌خط حاصل را یک قطر بیضی می‌نامند. ثابت کنید طول بزرگ‌ترین قطر بیضی برابر $2a$ است.

۸۴ مطابق شکل، صفحه‌ای که شامل محور یک سطح مخروطی است، فصل مشترکش با آن، دو خط متقاطع در نقطه A می‌باشد.

۸۵ از برخورد صفحه P با یک سطح استوانه‌ای چهار حالت زیر پدید می‌آید:

(آ) اگر صفحه P عمود بر محور سطح استوانه‌ای آن را قطع کند، سطح مقطع حاصل دایره است.

(ب) اگر صفحه P محور سطح استوانه‌ای را قطع کند و بر آن عمود نباشد آن‌گاه فصل مشترکش با سطح استوانه‌ای بیضی است.

(پ) اگر صفحه P چنان باشد که شامل محور سطح استوانه‌ای باشد یا موازی محور آن سطح استوانه‌ای را قطع کند آن‌گاه فصل مشترک حاصل، دو خط موازی است.

(ت) اگر صفحه P مماس بر سطح استوانه‌ای باشد، آن‌گاه مقطع‌اش با سطح استوانه‌ای یک خط است.

۸۹ برای این‌که رابطه $x^2 + y^2 + ax + by + c = 0$ معادله یک دایره باشد باید داشته باشیم $a^2 + b^2 > 4c$ پس رابطه $x^2 + y^2 - 3x + 5y + a = 0$ معادله یک دایره است، هرگاه:

$$(-3)^2 + 5^2 > 4 \times a \Rightarrow 34 > 4a \Rightarrow a < \frac{17}{2}$$

۹۰ $2x^2 + 2y^2 - 3x + 4y - 2 = 0 \Rightarrow x^2 + y^2 - \frac{3}{2}x + 2y - 1 = 0$

$$\Rightarrow O'(\frac{3}{4}, -1)$$

$$R = \sqrt{\frac{9}{16} + 1 + 1} = \sqrt{\frac{9 + 32}{16}} = \sqrt{\frac{41}{16}} = \frac{\sqrt{41}}{4}$$

۹۱ می‌دانیم مختصات مرکز و شعاع دایره به معادله $x^2 + y^2 + ax + by + c = 0$ به ترتیب $O'(-\frac{a}{2}, -\frac{b}{2})$ و $R = \sqrt{\frac{a^2}{4} + \frac{b^2}{4} - c}$ می‌باشد. پس داریم:

$$x^2 + y^2 - 2x + 4y - 1 = 0$$

$$\Rightarrow O'(-\frac{-2}{2}, -\frac{4}{2}) = (1, -2), R = \sqrt{1 + 4 + 1} = \sqrt{6}$$

۹۲ ابتدا مختصات مرکز و شعاع دایره را به دست می‌آوریم:

$$x^2 + y^2 - 2x + 4y - 5 = 0$$

$$\Rightarrow O'(1, -2), R = \sqrt{1^2 + 4 + 5} = \sqrt{10}$$

حال فاصله نقاط داده شده از مرکز دایره را محاسبه می‌کنیم و با شعاع دایره مقایسه می‌کنیم:

$$O'(1, -2), A(-1, -1) \Rightarrow O'A = \sqrt{(1+1)^2 + (-2+1)^2} = \sqrt{4+1} = \sqrt{5} < \sqrt{10}$$

$$\Rightarrow O'A < R \Rightarrow A \text{ داخل دایره است.}$$

$$O'(1, -2), B(1, -2) \Rightarrow O'B = 0 < R \Rightarrow B \text{ مرکز دایره است.}$$

$$O'(1, -2), C(2, 3)$$

$$\Rightarrow O'C = \sqrt{(2-1)^2 + (3+2)^2} = \sqrt{1+25} = \sqrt{26} > \sqrt{10}$$

$$\Rightarrow O'C > R \Rightarrow C \text{ خارج دایره است.}$$

$$O'(1, -2), D(4, -1) \Rightarrow O'D = \sqrt{(4-1)^2 + (-1+2)^2} = \sqrt{9+1} = \sqrt{10} = R$$

بنابراین D روی دایره قرار دارد.

۹۳ شعاع دایره‌ای که مرکز آن نقطه $O'(1, 1)$ است و از نقطه $M(3, 2)$ می‌گذرد برابر طول پاره خط $O'M$ می‌باشد.

$$O'M = \sqrt{(3-1)^2 + (2-1)^2} = \sqrt{4+1} = \sqrt{5} \Rightarrow R = \sqrt{5}$$

$$O'(1, 1), R = \sqrt{5} \xrightarrow{\text{معادله دایره}} (x-1)^2 + (y-1)^2 = (\sqrt{5})^2 = 5$$

$$\Rightarrow x^2 + y^2 - 2x - 2y - 3 = 0$$

۸۶ (آ) $x^2 + y^2 = 20$ (ب) $O'(1, 2)$ (پ) $R = \sqrt{9+1+6} = \sqrt{16} = 4$ (ت) دو دایره هم‌مرکز

۸۷ (آ) درست (ب) درست (پ) نادرست (ت) درست

۸۸ نقطه دلخواه M را روی دایره به مرکز مبدأ و شعاع r در نظر می‌گیریم. داریم:

$O(0, 0), M(x, y) \Rightarrow OM = \sqrt{x^2 + y^2}$
 $OM = r \Rightarrow \sqrt{x^2 + y^2} = r \Rightarrow x^2 + y^2 = r^2$

پس معادله دایره به مرکز O (مبدأ مختصات) و شعاع r همواره به صورت $x^2 + y^2 = r^2$ است.

۹۸

$$x^2 + y^2 - 2x - 6y - 1 = 0 \quad (A)$$

$$\Rightarrow O'(-\frac{-2}{2}, -\frac{-6}{2}) = (1, 3), R = \sqrt{1+9+1} = \sqrt{11}$$

(ب) معادله نیمساز ربع اول و سوم $y = x$ است، آن را با معادله دایره در یک دستگاه قرار می‌دهیم و مقدار x را به دست می‌آوریم:

$$\begin{cases} x^2 + y^2 - 2x - 6y - 1 = 0 \\ y = x \end{cases} \Rightarrow x^2 + x^2 - 2x - 6x - 1 = 0$$

$$\Rightarrow 2x^2 - 8x - 1 = 0 \Rightarrow x = \frac{4 \pm \sqrt{16+2}}{2} = \frac{4 \pm \sqrt{18}}{2}$$

$$\Rightarrow x_1 = \frac{4-3\sqrt{2}}{2}, x_2 = \frac{4+3\sqrt{2}}{2}$$

پس نقاط برخورد نیمساز ربع اول و سوم با دایره داده شده

$$A(\frac{4-3\sqrt{2}}{2}, \frac{4-3\sqrt{2}}{2}) \text{ و } B(\frac{4+3\sqrt{2}}{2}, \frac{4+3\sqrt{2}}{2}) \text{ است.}$$

۹۹

$$x^2 + y^2 - 2x + 8y + 17 = 0 \Rightarrow A(-\frac{-2}{2}, -\frac{8}{2}) = (1, -4)$$

$$O'(-2, -1), A(1, -4)$$

$$\Rightarrow R = O'A = \sqrt{(1+2)^2 + (-4+1)^2} = \sqrt{9+9} = 3\sqrt{2}$$

پس معادله دایره به مرکز $O'(-2, -1)$ و شعاع $R = 3\sqrt{2}$ برابر است با:

$$(x+2)^2 + (y+1)^2 = (3\sqrt{2})^2 = 18$$

$$\Rightarrow x^2 + y^2 + 4x + 2y - 13 = 0$$

۱۰۰

بنابراین فرض مختصات دو سر قطر AB ، به صورت $A(-1, 5)$ و $B(3, -1)$ می‌باشد. مرکز دایره وسط پاره خط AB است و شعاع دایره نصف طول پاره خط AB است.

$$O' = \frac{A+B}{2} = \frac{(-1, 5) + (3, -1)}{2} = \frac{(2, 4)}{2} = (1, 2)$$

$$R = \frac{AB}{2} = \frac{\sqrt{(3+1)^2 + (-1-5)^2}}{2} = \frac{\sqrt{16+36}}{2}$$

$$= \frac{\sqrt{52}}{2} = \frac{2\sqrt{13}}{2} = \sqrt{13}$$

$$O'(1, 2), R = \sqrt{13} \Rightarrow (x-1)^2 + (y-2)^2 = (\sqrt{13})^2 = 13$$

$$\Rightarrow x^2 + y^2 - 2x - 4y - 8 = 0$$

۱۰۱

$$O'(2, -1), R = 2 \Rightarrow (x-2)^2 + (y+1)^2 = 2^2 = 4$$

$$\Rightarrow x^2 + y^2 - 4x + 2y + 1 = 0$$

برای یافتن مختصات محل برخورد دایره با محور x ها، در معادله دایره قرار می‌دهیم $y = 0$ و طول نقاط برخورد را به دست می‌آوریم:

$$(x-2)^2 + (0+1)^2 = 4 \Rightarrow (x-2)^2 = 4-1=3$$

$$\Rightarrow x-2 = \pm\sqrt{3} \Rightarrow x_A = 2-\sqrt{3}, x_B = 2+\sqrt{3}$$

پس $A(2-\sqrt{3}, 0)$ و $B(2+\sqrt{3}, 0)$ نقاط برخورد دایره با محور x ها است.

۹۴

روش اول: از معادله خط y را بر حسب x به دست می‌آوریم $(y = 4 - x)$ و

آن را در معادله دایره $(x^2 + y^2 - 2x - 3 = 0)$ قرار می‌دهیم و یک معادله درجه دوم بر حسب x به دست می‌آید.

اگر این معادله دو ریشه داشته باشد خط و دایره متقاطع‌اند، اگر یک ریشه مضاعف داشته باشد خط و دایره مماس هستند و اگر ریشه نداشته باشد، خط و دایره متقاطع نیستند.

$$x^2 + (4-x)^2 - 2x - 3 = 0 \Rightarrow x^2 + x^2 - 8x + 16 - 2x - 3 = 0$$

$$\Rightarrow 2x^2 - 10x + 13 = 0$$

$$\Rightarrow \Delta = (-10)^2 - 4 \times 2 \times 13 = 100 - 104 = -4 < 0$$

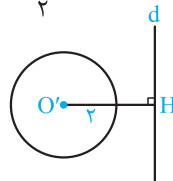
بنابراین معادله درجه دوم فوق ریشه ندارد و خط و دایره نقطه اشتراکی ندارند.

روش دوم: فاصله مرکز دایره را از خط به دست می‌آوریم و آن را با شعاع دایره مقایسه می‌کنیم.

$$x^2 + y^2 - 2x - 3 = 0 \Rightarrow O'(1, 0), R = \sqrt{1^2 + 0^2 + 3} = \sqrt{4} = 2$$

$$x + y = 4 \Rightarrow O'H = \frac{|1+0-4|}{\sqrt{1^2+1^2}} = \frac{3}{\sqrt{2}} = \frac{3\sqrt{2}}{2}$$

خط و دایره نقطه اشتراکی ندارند. $\frac{3\sqrt{2}}{2} > 2 \Rightarrow O'H > R$

۹۵

ابتدا مختصات مرکز و شعاع دایره را تعیین می‌کنیم:

$$x^2 + y^2 - 4x - 4y + 7 = 0$$

$$\Rightarrow O'(2, 2), R = \sqrt{4+4-7} = \sqrt{1} = 1$$

حال فاصله مرکز دایره از خط به معادله $3x + 4y = 0$ را تعیین می‌کنیم:

$$O'H = \frac{|3 \times 2 + 4 \times 2|}{\sqrt{3^2 + 4^2}} = \frac{14}{5} = 2.8 > 1$$

خط و دایره نقطه اشتراکی ندارند. $\Rightarrow O'H > R$

۹۶

ابتدا مختصات مرکز و شعاع دایره را تعیین می‌کنیم:

$$x^2 + y^2 - 2x - 2y - 2 = 0 \Rightarrow O'(1, 1), R = \sqrt{1+1+2} = \sqrt{4} = 2$$

حال فاصله مرکز دایره از خط به معادله $x + y = 1$ را تعیین می‌کنیم.

$$O'H = \frac{|1+1-1|}{\sqrt{1^2+1^2}} = \frac{1}{\sqrt{2}} = \sqrt{2} < 2$$

خط و دایره در دو نقطه متقاطع‌اند. $\Rightarrow O'H < R$

۹۷

ابتدا مختصات مرکز و شعاع دایره را به دست می‌آوریم:

$$x^2 + y^2 = 2 \Rightarrow O' = O(0, 0), R^2 = 2 \Rightarrow R = \sqrt{2}$$

فاصله مرکز دایره را از خط به معادله $x + y = 2$ به دست می‌آوریم:

$$O'H = \frac{|0+0-2|}{\sqrt{1^2+1^2}} = \frac{2}{\sqrt{2}} = \sqrt{2} = R \Rightarrow$$

خط بر دایره مماس است.

۲۳۰

۱۰۴ می‌دانیم خط مماس، بر شعاع $O'H$ عمود است. پس فاصله مرکز دایره از خط مماس برابر شعاع دایره می‌باشد.

می‌دانیم فاصله نقطه $A(\alpha, \beta)$ از خط به معادله $ax + by + c = 0$ برابر $\frac{|a\alpha + b\beta + c|}{\sqrt{a^2 + b^2}}$ است. داریم:

$$O'H = \frac{|3 \times 1 - 4(-1) + 3|}{\sqrt{3^2 + (-4)^2}} = \frac{|3 + 4 + 3|}{5} = \frac{10}{5} = 2$$

$\Rightarrow R = O'H = 2$

$O'(1, -1), R = 2 \Rightarrow (x-1)^2 + (y+1)^2 = 2^2 = 4$

$\Rightarrow x^2 + y^2 - 2x + 2y - 2 = 0$

۱۰۵ می‌دانیم خطی که از مرکز دایره بر یک وتر عمود می‌شود، آن وتر را نصف می‌کند پس $AH = BH = \frac{AB}{2} = \frac{2\sqrt{2}}{2} = \sqrt{2}$. فاصله مرکز دایره $O'(0, 1)$ را از خط $x + y = 2$ به دست می‌آوریم:

$O'H = \frac{|0 + 1 - 2|}{\sqrt{1^2 + 1^2}} = \frac{1}{\sqrt{2}}$

در مثل قائم‌الزاویه AOH قضیه فیثاغورس را می‌نویسیم و شعاع دایره را به دست می‌آوریم:

$O'A^2 = OH^2 + AH^2$

$\Rightarrow R^2 = \left(\frac{1}{\sqrt{2}}\right)^2 + (\sqrt{2})^2 = \frac{1}{2} + 2 = \frac{5}{2} \Rightarrow R = \frac{\sqrt{10}}{2}$

$O'(0, 1), R = \frac{\sqrt{10}}{2} \Rightarrow (x-0)^2 + (y-1)^2 = \left(\frac{\sqrt{10}}{2}\right)^2$

$\Rightarrow x^2 + y^2 - 2y + 1 = \frac{5}{2} \Rightarrow x^2 + y^2 - 2y - \frac{3}{2} = 0$

۱۰۶ $x^2 + y^2 - 10x - 14y + 73 = 0$

$\Rightarrow O_1(5, 7), R_1 = \sqrt{5^2 + 7^2 - 73} = \sqrt{25 + 49 - 73} = 1$

$x^2 + y^2 - 4x - 6y - 3 = 0$

$\Rightarrow O_2(2, 3), R_2 = \sqrt{4 + 9 + 3} = \sqrt{16} = 4$

$O_1(5, 7), O_2(2, 3)$

$\Rightarrow O_1O_2 = \sqrt{(5-2)^2 + (7-3)^2} = \sqrt{9 + 16} = \sqrt{25} = 5$

$O_1O_2 = 5, R_1 + R_2 = 1 + 4 = 5$

$\Rightarrow O_1O_2 = R_1 + R_2 \Rightarrow$ دو دایره مماس خارج هستند.

۱۰۷ $x^2 + y^2 - 2x + 2y + 1 = 0$

$\Rightarrow O_1\left(-\frac{2}{-1}, -\frac{2}{-1}\right) = (1, -1), R_1 = \sqrt{1 + 1 - 1} = 1$

$x^2 + y^2 = 9 \Rightarrow O_2(0, 0), R_2 = 3$

$O_1O_2 = \sqrt{(1-0)^2 + (-1-0)^2} = \sqrt{1 + 1} = \sqrt{2}$

$R_2 - R_1 = 3 - 1 = 2 \Rightarrow O_1O_2 < R_2 - R_1$

پس دو دایره متداخل هستند.

برای یافتن مختصات محل برخورد دایره با محور y ها، در معادله دایره قرار می‌دهیم $x = 0$ و عرض نقاط برخورد را به دست می‌آوریم:

$(0-2)^2 + (y+1)^2 = 4 \Rightarrow (y+1)^2 = 4 - 4 = 0 \Rightarrow y = -1$

پس دایره در نقطه $C(0, -1)$ بر محور y ها مماس است زیرا محور y ها را فقط در یک نقطه قطع می‌کند.

۱۰۲ $O'(0, -1), R = 5 \Rightarrow (x-0)^2 + (y+1)^2 = 5^2$

$\Rightarrow x^2 + (y+1)^2 = 25 \Rightarrow x^2 + y^2 + 2y - 24 = 0$

با قرار دادن $x = 3$ در معادله دایره داریم:

$3^2 + (y+1)^2 = 25 \Rightarrow (y+1)^2 = 25 - 9 = 16$

$\Rightarrow y+1 = \pm 4 \Rightarrow y_A = -5, y_B = 3$

پس نقاط $A(3, -5)$ و $B(3, 3)$ روی دایره قرار دارند.

۱۰۳ روش اول: چون مرکز دایره روی خط $y = 2x - 1$ قرار دارد پس مختصات آن $O'(\alpha, 2\alpha - 1)$ است دایره از نقاط $A(1, 2)$ و $B(3, 0)$ می‌گذرد، لذا داریم:

$O'A = O'B$

$\Rightarrow (\alpha-1)^2 + (2\alpha-1-2)^2 = (\alpha-3)^2 + (2\alpha-1-0)^2$

$\Rightarrow (\alpha-1)^2 + (2\alpha-3)^2 = (\alpha-3)^2 + (2\alpha-1)^2$

$\Rightarrow \alpha^2 - 2\alpha + 1 + 4\alpha^2 - 12\alpha + 9 = \alpha^2 - 6\alpha + 9 + 4\alpha^2 - 4\alpha + 1$

$\Rightarrow 4\alpha = 0 \Rightarrow \alpha = 0 \Rightarrow O'(0, -1)$

$R = O'A = \sqrt{(\alpha-1)^2 + (2\alpha-3)^2} = \sqrt{(0-1)^2 + (0-3)^2}$

$= \sqrt{1+9} = \sqrt{10}$

$O'(0, -1), R = \sqrt{10} \xrightarrow{\text{معادله دایره}} (x-0)^2 + (y+1)^2 = (\sqrt{10})^2 = 10$

$\Rightarrow x^2 + y^2 + 2y - 9 = 0$

روش دوم: مرکز دایره روی عمودمنصف پاره خط AB قرار دارد. معادله آن را می‌نویسیم.

$A(1, 2), B(3, 0)$

$\Rightarrow AB$ عمودمنصف خط شیب $m = -\frac{1}{m_{AB}}$

$= -\frac{1}{\frac{0-2}{3-1}} = -\frac{1}{-1} = 1$

AB نقطه وسط $M \Rightarrow M = \frac{A+B}{2} = \frac{(1, 2) + (3, 0)}{2}$

$= \frac{(4, 2)}{2} = (2, 1)$

معادله عمودمنصف پاره خط AB : $y - 1 = 1 \times (x - 2) \Rightarrow y = x - 1$

چون مرکز دایره روی خط $y = 2x - 1$ قرار دارد، پس مرکز دایره نقطه تلاقی این خط و عمودمنصف AB است:

$\begin{cases} y = x - 1 \\ y = 2x - 1 \end{cases} \Rightarrow x - 1 = 2x - 1 \Rightarrow x = 0, y = -1 \Rightarrow O'(0, -1)$

شعاع دایره فاصله O' از نقطه A یا B است:

$O'A = \sqrt{(0-1)^2 + (-1-2)^2} = \sqrt{1+9} = \sqrt{10} \Rightarrow R = \sqrt{10}$

$O'(0, -1), R = \sqrt{10} \xrightarrow{\text{معادله دایره}} (x-0)^2 + (y+1)^2 = (\sqrt{10})^2 = 10$

$\Rightarrow x^2 + y^2 + 2y - 9 = 0$